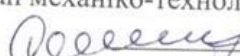

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**Кафедра аграрного, земельного та екологічного права
ім. академіка В. З. Янчука**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан механіко-технологічного факультету
 Я. М. Михайлович

« _ » _____ 2019 р.

«РОЗГЛЯНУТО ТА СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри аграрного, земельного та
екологічного права імені академіка В.З. Янчука
Протокол № 3 від 11 06 2019 р.

Завідувач кафедри
В. М. Єрмоленко

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЗАКОНОДАВСТВО І ПРАВО В АПК»**

Галузь знань: 20 «Аграрні науки та продовольство»

Спеціальність: 208 «Агроінженерія»

Факультет: Механіко-технологічний

Розробник: к.ю.н., асистент кафедри аграрного, земельного та
екологічного права ім. академіка В.З. Янчука Брінцов А.І.

КИЇВ-2019

**1. Опис навчальної дисципліни
"Законодавство і право в АПК"**

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Галузь знань	0304 «Право»	
Напрямок підготовки	<hr/> <small>(шифр і назва)</small>	
Спеціальність	8.10010203 «Механізація сільського господарства» <small>(шифр і назва)</small>	
Освітньо-кваліфікаційний рівень	ОКР Магістр	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Нормативна	
Загальна кількість годин	108	
Кількість кредитів ECTS	2,7	
Кількість змістових модулів	3	
Курсовий проект (робота) <small>(якщо є в робочому навчальному плані)</small>	<hr/>	
Форма контролю	Іспит	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	1	1
Семестр	1	1
Лекційні заняття	15год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	30год.	4 год.
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	44 год.	17 год.
Індивідуальні завдання	-	-
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних самостійної роботи студента –	4 год. 1 год.	

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**Кафедра аграрного, земельного та екологічного права
ім. академіка В. З. Янчука**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан механіко-технологічного факультету
_____ Я. М. Михайлович

«__» _____ 2019 р.

«РОЗГЛЯНУТО ТА СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри аграрного, земельного та
екологічного права імені академіка В.З. Янчука
Протокол № від «__» ____ 2019 р.

Завідувач кафедри

_____ В. М. Єрмоленко

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЗАКОНОДАВСТВО І ПРАВО В АПК»**

Галузь знань: 20 «Аграрні науки та продовольство»

Спеціальність: 208 «Агроінженерія»

Факультет: Механіко-технологічний

Розробник: к.ю.н., асистент кафедри аграрного, земельного та
екологічного права ім. академіка В.З. Янчука Брінцов А.І.

КИЇВ-2019

ВСТУП

На сучасному етапі реформування аграрного сектора економіки першочергову роль відіграє створення суб'єктів господарювання, здатних виробляти конкурентноспроможну, високоякісну та екологічно чисту продукцію. Актуального значення набуває професійна підготовка спеціалістів в галузі сільського господарства, обізнаних у базових юридичних питаннях щодо регулювання вітчизняного сільськогосподарського товаровиробництва та природокористування.

У зв'язку з цим постає завдання підвищення рівня викладання та засвоєння студентами магістратури аграрно-правових, земельно-правових та еколого-правових знань, що формуються відповідно до сучасних напрямів державної політики в галузі аграрного сектора економіки, досягнень науки аграрного, земельного та екологічного права. Це потребує розробки і введення до навчального процесу сільськогосподарських вищих навчальних закладів та факультетів нормативних навчальних програм з правових дисциплін, насамперед навчальної дисципліни “Законодавство і право в АПК”, а також інших дисциплін і спецкурсів з правових питань у сфері сільського господарства.

Мета курсу “Законодавство і право в АПК” – формування системи знань з правового регулювання аграрних відносин, юридичного забезпечення господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, землеволодіння та землекористування, охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки.

Завдання дисципліни “Законодавство і право в АПК”:

1) вивчення системи чинного аграрного законодавства, а також правових проблем, що виникають при утворенні, діяльності та припиненні суб'єктів господарювання в АПК, визначення правового режиму майна цих підприємств, ознайомлення із специфікою їх управління;

2) вивчення системи чинного земельного законодавства, реформування земельних відносин, способів захисту прав селян в процесі реформування, особливостей правового режиму земель сільськогосподарського та іншого призначення;

3) вивчення системи чинного екологічного та природоресурсного законодавства, основних проблем, пов'язаних із землекористуванням, водокористуванням, надрокористуванням, лісокористуванням, використанням атмосферного повітря, рослинного і тваринного світу.

У професійному аспекті завдання навчального курсу є поширення зазначених положень на сферу аграрних, земельних та екологічних

правовідносин, оскільки підготовка кваліфікованого фахівця передбачає опанування ним певних правових знань, як обов'язкову умову подальшої успішної професійної діяльності.

Студенту належить оволодіти відповідною сукупністю знань, вмінь та навичок, зокрема:

– **студент повинен засвоїти знання** з теорії аграрного права, теорії земельного права та загальної теорії екологічного права;

– **студент повинен вміти:**

- давати визначення основних категорій та понять аграрного, земельного та екологічного права;
- відрізняти аграрні, земельні та екологічні правові відносини від інших відносин, що виникають в суспільному житті;
- орієнтуватися у чинному аграрному, земельному та екологічному законодавстві;
- знати проблеми розвитку аграрного, земельного та екологічного права на сучасному етапі;
- застосовувати теоретичні знання і приписи нормативно-правових актів у практичній діяльності;

– **студент повинен набути** навичок використовувати чинне аграрне, земельне та екологічне законодавство для розширення свого правового кругозору, правової культури та вирішення питань, що виникають у практичній діяльності.

Для вивчення дисципліни “Законодавство і право в АПК” необхідно спиратися на знання, отримані під час вивчення дисципліни "Правознавство".

Вивчення навчальної дисципліни закінчується складанням іспиту.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Загальнотеоретичні засади державного регулювання АПК

Тема 1. Загальна характеристика аграрних, земельних та екологічних правовідносин

Поняття аграрного права як галузі права, юридичної науки та навчальної дисципліни. Співвідношення аграрного та інших галузей права України. Предмет аграрного права. Поняття і зміст аграрних правовідносин та їх класифікація. Об'єкти і суб'єкти аграрних відносин. Характеристика методів аграрного права. Принципи аграрного права. Поняття системи аграрного права, правові інститути. Їх взаємозв'язок з інститутами цивільного, земельного, трудового, фінансового права тощо. Поняття і система джерел аграрного права України, їх особливості.

Поняття земельного права. Земельне право як юридична наука і навчальна дисципліна. Предмет земельного права. Поняття та види земельних правовідносин. Суб'єкти, об'єкти та зміст земельних правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення земельних правовідносин. Метод правового регулювання земельних відносин. Принципи земельного права. Система земельного права. Інститути земельного права. Поняття, особливості та класифікація джерел земельного права. Основні напрямки розвитку земельного права на сучасному етапі.

Поняття та предмет екологічного права. Розмежування предметів аграрного та екологічного права. Місце екологічного права в системі правових та екологічних наук. Роль екологічного права у здійсненні екологічної політики держави. Основні напрями державної екологічної політики. Проблеми реалізації екологічної функції держави. Методи екологічного права. Об'єкти та суб'єкти екологічного права. Принципи, функції та норми екологічного права. Система екологічного права. Поняття, види та загальна характеристика джерел екологічного права.

Тема 2. Державне управління і контроль у сфері аграрних, земельних та екологічних відносин

Характеристика державно-правового регулювання сільського господарства. Форми і методи регулятивної діяльності державних органів у сільському господарстві. Система органів управління в АПК та їх повноваження (Міністерство аграрної політики та продовольства України, Державний ветеринарний та фітосанітарний служб України, Державне агентство водних ресурсів України, Державне агентство земельних ресурсів, Державне агентство рибного господарства України, Державне агентство лісового господарства України тощо).

Міністерство аграрної політики та продовольства України як основний орган з питань формування та забезпечення державної аграрної політики, продовольчої безпеки держави, державного управління у сфері сільського господарства, садівництва, виноградарства, харчової промисловості, рибного господарства, переробки сільськогосподарської продукції. Структура Міністерства аграрної політики та продовольства України.

Органи державного контролю та інспекції в АПК. Система органів державного контролю в АПК та їх компетенція. Інспекції в галузі тваринництва. Державна ветеринарна інспекція України, Державна інспекція охорони, відтворення водних живих ресурсів та

регулювання рибальства (Держрибінспекція), Головна державна племінна інспекція (Головдержплемінспекція).

Інспекції в галузі насінництва та їх компетенція. Українська державна насіннева інспекція, Українська державна помологічно-ампелографічна інспекція, Державна інспекція з охорони прав на сорти рослин.

Інспекції у галузі захисту рослин та їх компетенція. Головна державна інспекція захисту рослин, Головна державна інспекція з карантину рослин України.

Державна Інспекція з моніторингу та підвищення родючості ґрунтів України (Центрдержродючість). Державна інспекція по нагляду за технічним станом машин, обладнання та якістю пально-мастильних матеріалів.

Інспекції з забезпечення якості сільськогосподарської продукції. Київська міська державна інспекція по якості плодоовочевої продукції і тари Міністерства аграрної політики України, Державна інспекція з контролю якості сільськогосподарської продукції та моніторингу її ринку, Центральна галузева дегустаційна комісія з оцінки якості м'ясо-молочних продуктів.

Державне управління і контроль за використанням та охороною земель. Поняття і завдання державного управління землями. Система органів державного управління в галузі використання і охорони земель та їх повноваження. Регіональні програми використання та охорони земель. Природно-сільськогосподарське районування земель. Зонування земель. Землеустрій і землевпорядний процес. Порядок здійснення державного і самоврядного контролю за використанням та охороною земель. Моніторинг земель. Державний земельний кадастр.

Державне управління в галузі охорони довкілля. Поняття державного управління в галузі охорони навколишнього природного середовища. Система органів державного управління в галузі екології та їх повноваження. Органи державного управління загальної компетенції. Органи державного управління спеціальної компетенції. Інші органи державного управління в галузі охорони навколишнього природного середовища.

Основні функції державного управління в галузі охорони навколишнього природного середовища. Державний моніторинг навколишнього природного середовища. Державний облік у галузі природокористування й охорони навколишнього природного середовища. Ведення державних кадастрів природних ресурсів. Стандартизація і нормування в галузі охорони навколишнього природного середовища. Лімітування в галузі природокористування. Екологічне ліцензування. Державний екологічний контроль. Екологічне інформаційне забезпечення.

Поняття, завдання і принципи екологічної експертизи. Об'єкти і суб'єкти екологічної експертизи. Форми екологічної експертизи. Державна екологічна експертиза. Громадська екологічна експертиза. Спеціальні екологічні експертизи. Правовий статус експерта екологічної експертизи. Права та обов'язки замовників екологічної експертизи. Порядок проведення екологічної експертизи. Фінансування екологічної експертизи. Державне управління та контроль в галузі еколого-експертної діяльності. Відповідальність за порушення законодавства про екологічну експертизу.

Поняття економіко-правового механізму природокористування та охорони навколишнього природного середовища. Фінансування екологічних заходів. Збори за спеціальне природокористування та забруднення навколишнього природного середовища. Екологічне страхування. Екологічний аудит.

Тема 3. Правове становище суб'єктів господарювання в АПК

Державні сільськогосподарські підприємства. Поняття, правові ознаки та види державних сільськогосподарських підприємств. Роль і місце державного сільськогосподарського підприємства в аграрному секторі економіки України та системі

ринкових відносин. Особливості створення державного підприємства. Правовий режим його майна. Право господарського відання. Право постійного користування землею. Особливості господарської діяльності.

Основні засади управлінської діяльності підприємства. Система органів управління. Правове становище директора (керівника). Правовий статус працівників державних сільськогосподарських підприємств.

Господарські аграрні товариства. Поняття, правові ознаки та види господарських аграрних товариств. Порядок та особливості утворення акціонерного товариства і товариства з обмеженою відповідальністю. Правовий режим майна товариств. Статутний та інші фонди товариств: їх призначення і порядок формування. Формування земельної ділянки господарських товариств.

Принципи корпоративного управління. Органи управління товариством та їх посадові особи. Порядок припинення діяльності господарських товариств.

Сільськогосподарські кооперативи. Загальна характеристика сільськогосподарських кооперативів (виробничого та обслуговуючого). Особливості створення підприємств кооперативного типу. Правовий режим пайового та інших фондів підприємства. Особливості права власності на землю сільськогосподарського призначення зазначених суб'єктів господарювання. Система органів самоврядування в кооперативних сільськогосподарських підприємствах. Право членства в сільськогосподарських кооперативах. Порядок виникнення і припинення членства. Права та обов'язки членів кооперативів.

Фермерське господарство. Порядок і умови створення фермерського господарства. Його правомочності як суб'єкта права власності на земельну ділянку. Правовий режим майна фермерського господарства. Правове регулювання трудових, соціальних відносин фермерського господарства. Виробничо-господарська та фінансово-кредитна діяльність фермерського господарства. Державна підтримка фермерського господарства.

Особисте селянське господарство: суспільне призначення і загальна характеристика. Порядок проведення обліку особистих селянських господарств. Права та обов'язки членів особистого селянського господарства. Земельні правовідносини в господарстві. Майнові правомочності членів господарства. Договори щодо реалізації сільськогосподарської продукції. Податкові зобов'язання особистого селянського господарства. Державна підтримка особистого селянського господарства. Права та обов'язки членів господарства.

Правове регулювання договірних відносин у сільському господарстві. Особливості аграрно-правового регулювання договірних відносин у сільському господарстві. Класифікація договірних зобов'язань у сільському господарстві. Правове регулювання орендних відносин у сільському господарстві.

Контракція та інші окремі договори щодо реалізації сільськогосподарської продукції. Особливості аграрно-правового регулювання ринку зерна та заставних закупівель сільськогосподарської продукції. Договори у сфері матеріально-технічного забезпечення. Договори виробничо-технічного та транспортного обслуговування. Договори меліоративного та агрохімічного обслуговування. Договори на використання науково-технічної продукції. Порядок розгляду спорів щодо виконання договірних зобов'язань.

Правове забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції. Поняття та загальна характеристика правового забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції. Державне регулювання відносин щодо забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції. Права та обов'язки виробників, постачальників та продавців щодо забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції. Відповідальність виробників, постачальників та продавців щодо забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції.

Змістовий модуль 2. Правові засади державного регулювання аграрних відносин

Тема 4. Правове регулювання тваринництва

Поняття, сутність та специфіка правового регулювання здійснення сільськогосподарської діяльності. Розбіжність між класифікацією аграрно-правових інститутів, що регулюють здійснення сільськогосподарської діяльності, та класифікацією галузей сільського господарства.

Основні групи аграрно-правових інститутів, що регулюють здійснення сільськогосподарської діяльності, їх загальна характеристика. Аграрно-правові інститути сільськогосподарської діяльності у галузі тваринництва (інститут племінної справи у тваринництві; інститут ветеринарної медицини; бджільництва; рибництва; птахівництва; молочарства). Аграрно-правові інститути сільськогосподарської діяльності у галузі рослинництва (інститут насінництва; охорони прав на сорти рослин; захисту рослин; регулювання вирощування наркотичних рослин; льонарства та коноплярства; садівництва, виноградарства й хмелярства тощо). Аграрно-правові інститути обслуговуючих видів сільськогосподарської діяльності (вирощування штамів мікроорганізмів; транспортування сільськогосподарської продукції; фінансування й кредитування сільського господарства; функціонування аграрного ринку; аграрних бірж; аграрної освіти тощо).

Правове регулювання племінної справи у тваринництві. Загальнодержавні програм селекції у тваринництві. Реєстрація виконавців. Ліцензування господарської діяльності з виробництва, зберігання і реалізації племінних ресурсів. Порядок державної атестації суб'єктів племінної справи. Правове регулювання офіційної класифікації племінних тварин та племінних стад. Порядок державної реєстрації племінних тварин. Правове регулювання ідентифікації і реєстрації великої рогатої худоби.

Правове регулювання бджільництва. Суб'єкти і об'єкти бджільництва. Порідне районування бджіл в Україні. Порядок реєстрації пасік. Ветеринарно-санітарні вимоги до ведення бджільництва. Ввезення в Україну та вивезення за її межі бджіл та продуктів бджільництва. Особливості селекції в галузі бджільництва. Обмеження сільськогосподарської діяльності, пов'язані з веденням бджільництва.

Правове регулювання виробництва рибної продукції. Особливості ведення спеціального товарного рибного господарства. Порядок відтворення водних живих ресурсів у рибництві. Особливості правового регулювання переробки продукції лову.

Правове регулювання ветеринарної медицини. Поняття ветеринарного обслуговування. Обов'язки керівників та спеціалістів сільськогосподарських підприємств у сфері ветеринарного обслуговування. Договір про ветеринарне обслуговування. Державний ветеринарно-санітарний контроль, права та обов'язки учасників. Правовий режим карантину тварин.

Особливості правової охорони прав на штамми мікроорганізмів. Порядок оформлення повного патенту. Порядок оформлення деклараційного патенту. Правове регулювання здійснення операцій зі штамми мікроорганізмів.

Тема 5. Правове регулювання рослинництва

Правова охорона прав на сорти рослин. Порядок складання та подання заявки на сорт рослин. Порядок проведення кваліфікаційної експертизи заявки. Державне випробування сортів рослин. Особисті немайнові та майнові права автора сорту. Право власності на сорт. Ліцензійний договір.

Правове регулювання насінництва. Особливості правового регулювання оригінального, елітного та репродукційного насінництва та розсадництва. Порядок

проведення атестації суб'єктів насінництва та розсадництва. Порядок сертифікації насіння та садивного матеріалу.

Правове регулювання захисту рослин. Порядок здійснення фітосанітарного контролю. Поняття карантинного режиму. Порядок впровадження особливого режиму захисту рослин. Правові аспекти вирощування наркотичних рослин.

Тема 6. Право земельної власності та землекористування

Право власності на землю. Загальна характеристика права власності на землю. Поняття і зміст права власності на землю. Форми права власності на землю. Право державної власності на землю. Право комунальної власності на землю. Право приватної власності на землю.

Суб'єкти права власності на землю. Право власності на землю громадян. Право власності на землю юридичних осіб. Право власності на землю держави. Право власності на землю іноземних держав. Спільна власність на землю. Спільна сумісна та спільна часткова власність на землю.

Порядок та підстави виникнення права власності на землю. Порядок безоплатної передачі (приватизації) земельних ділянок громадянам. Набуття права на земельну ділянку за давністю користування. (набувальна давність). Перехід права на земельну ділянку при переході права на будівлю і споруду. Придбання земельних ділянок на підставі цивільно-правових угод. Продаж земельних ділянок на конкурентних засадах. Підстави припинення права власності на земельну ділянку. Викуп земельних ділянок для суспільних потреб. Примусове відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності. Конфіскація земельної ділянки. Порядок вилучення земельних ділянок. Порядок вилучення особливо цінних земель.

Права власників земельних ділянок. Обов'язки власників земельних ділянок.

Правове регулювання приватизації земель. Поняття, основні риси та юридична природа приватизації земель. Суб'єкти, об'єкти та форми приватизації земель. Приватизація земельних ділянок, які перебувають у користуванні громадян. Порядок одержання земельних ділянок внаслідок приватизації державних та комунальних сільськогосподарських підприємств, установ і організацій. Правове регулювання одержання земельних ділянок із земель державної та комунальної власності в межах норм безоплатної приватизації. Юридичні гарантії здійснення приватизації земель.

Право користування землею. Загальна характеристика права постійного землекористування. Суб'єкти, об'єкти права землекористування. Підстави та порядок надання земельних ділянок у постійне користування юридичним особам. Виникнення права постійного користування земельною ділянкою. Документ, що посвідчує право постійного користування земельною ділянкою. Права та обов'язки землекористувачів. Порядок та підстави припинення права постійного землекористування. Припинення права землекористування за бажанням землекористувача. Припинення права землекористування у примусовому порядку.

Правове регулювання оренди землі. Правове регулювання оренди землі. Поняття та юридичні ознаки оренди землі. Зміст договору оренди земельної ділянки. Істотні умови такого договору. Зміна, припинення, поновлення договорів оренди землі. Форма договору оренди земельної ділянки. Особливості оренди земель державної та комунальної власності. Правове регулювання орендної плати. Суборенда земельної ділянки. Права землекористувачів. Обов'язки землекористувачів. Правове регулювання оренди земель сільськогосподарського призначення.

Правове регулювання обмежень прав на землю. Поняття обмеження прав на земельну ділянку. Види обмежень прав на земельну ділянку. Обмеження прав на землю в

межах зон особливого режиму використання земель. Охоронні зони. Зони санітарної охорони. Санітарно-захисні зони.

Обмеження прав на землю в інтересах сусідів. Зміст права добросусідства. Визначення спільних меж землекористувачів та використання межових споруд і дерев, що стоять на межі земельних ділянок.

Загальна характеристика обмежень прав користування чужою земельною ділянкою. Право земельного сервітуту. Поняття і зміст права земельного сервітуту. Види права земельного сервітуту. Порядок та підстави встановлення земельного сервітуту. Дія земельного сервітуту. Підстави та порядок припинення дії земельного сервітуту. Емфітевзис та суперфіцій як обмеження права користування чужою земельною ділянкою.

Тема 7. Правовий режим земель сільськогосподарського та іншого призначення

Правовий режим земель сільськогосподарського призначення. Склад земель сільськогосподарського призначення. Особливості правового режиму зазначеної категорії земель. Право власності на землі сільськогосподарського призначення. Суб'єкти права власності на землю сільськогосподарського призначення.

Особливості права постійного користування землями сільськогосподарського призначення. Приватизація земель державних і комунальних підприємств. Право оренди земельних ділянок для ведення сільськогосподарського виробництва.

Землі фермерських господарств. Землі особистих селянських господарств. Використання земель сільськогосподарського призначення для городництва. Земельні ділянки для садівництва. Землі для сінокосіння і випасання худоби. Право несільськогосподарських підприємств, установ та організацій на землю. Правовий режим земель резервного фонду.

Права та обов'язки суб'єктів права власності і суб'єктів права користування землею сільськогосподарського призначення. Правове забезпечення раціонального використання земель сільськогосподарського призначення.

Правовий режим земель житлової та громадської забудови. Поняття земель житлової та громадської забудови. Право користування землями житлової та громадської забудови. Порядок використання земель житлової та громадської забудови. Право користування земельними ділянками для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і гаражного будівництва. Право на земельні ділянки житлового будівництва, житлових і гаражнобудівельних кооперативів. Право користування земельними ділянками, на яких розташовані багатоквартирні жилі будинки та належні до них будівлі і споруди приватної, державної або комунальної власності.

Правовий режим земель водного фонду. Поняття і склад земель водного фонду. Право власності на землі водного фонду. Суб'єкти користування землями водного фонду. Водоохоронні зони. Прибережні захисні смуги. Обмеження у використанні земельних ділянок прибережних захисних смуг уздовж річок, навколо водойм та на островах. Обмеження у використанні земельних ділянок прибережних захисних смуг уздовж морів, морських заток і шляхів та на островах у внутрішніх морських водах. Режим господарської діяльності на земельних ділянках прибережних захисних смуг. Смуги відведення і правовий режим їх використання. Берегові смуги водних шляхів та їх використання.

Правовий режим земель лісогосподарського призначення. Поняття земель лісогосподарського призначення. Склад земель лісогосподарського призначення. Відмежування земель лісового фонду від земельних ділянок під нелісовими насадженнями. Право власності на землі лісогосподарського призначення. Порядок використання земель лісогосподарського призначення. Суб'єкти користування землями лісогосподарського призначення.

Правовий режим земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення. Поняття та загальна характеристика земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення. Суб'єкти права власності на зазначені землі. Правовий режим земель промисловості та особливості їх використання. Порядок надання земельних ділянок для потреб, пов'язаних із користуванням надрами. Правовий режим охоронних та санітарно-захисних зон. Правовий режим земель транспорту. Склад земель транспорту та особливості їх правового регулювання. Землі залізничного транспорту. Склад земель морського та річкового транспорту. Особливості правового режиму земель автомобільного транспорту та дорожнього господарства. Землі авіаційного транспорту як самостійний різновид земель транспорту. Правовий режим земель трубопровідного транспорту. Поняття земель міського електротранспорту. Правовий режим земель зв'язку та особливості їх використання. Правове положення земель енергетичної системи, їх склад і порядок використання. Правовий режим земель оборони і порядок користування ними. Порядок використання земель оборони. Захисні та охоронні зони навколо військових об'єктів з особливими умовами землекористування.

Правовий режим земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення. Поняття земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення. Склад земель природно-заповідного фонду. Право власності земель природно-заповідного фонду та порядок їх використання. Склад земель іншого природоохоронного призначення та порядок їх використання. Земельні ділянки водно-болотних угідь.

Правовий режим земель оздоровчого та рекреаційного призначення. Поняття і склад земель оздоровчого призначення. Порядок використання земель оздоровчого призначення. Суб'єкти права власності на землі оздоровчого призначення. Обмеження діяльності на землях оздоровчого призначення. Правовий режим округів та зон санітарної (гірничо-санітарної) охорони.

Поняття і склад земель рекреаційного призначення. Земельні ділянки зелених зон і зелених насаджень міст та інших населених пунктів. Загальна характеристика земельних ділянок, зайнятих територіями будинків відпочинку, пансіонатів, об'єктів фізичної культури і спорту, туристичних баз, кемпінгів тощо. Право власності на землі рекреаційного призначення. Порядок використання земель рекреаційного призначення.

Правовий режим земель історико-культурного призначення. Поняття і склад земель історико-культурного призначення. Види земель історико-культурного призначення: землі з розміщеними на них об'єктами, що пов'язані з історичними подіями чи видатними особами; землі, з розташованими на них об'єктами, що несуть на собі відбиток стародавньої історії народів, які проживали на території України; землі з розміщеними на них об'єктами архітектури, містобудування, монументального мистецтва чи садово-паркового мистецтва. Порядок надання земельній ділянці статусу земель історико-культурного призначення. Право власності на землі історико-культурного призначення. Порядок використання земель історико-культурного призначення. Охоронні зони і обмеження землекористування навколо об'єктів історико-культурного призначення.

Змістовий модуль 3. Правові засади державного регулювання екологічних відносин

Тема 8. Правова охорона та використання природних ресурсів

Поняття та види права природокористування. Принципи права природокористування. Право загального природокористування. Право спеціального природокористування. Суб'єкти та об'єкти права природокористування. Основні права та обов'язки природокористувачів. Підстави виникнення та припинення права природокористування.

Правова охорона та використання земель. Земля як об'єкт правової охорони та використання. Особливості правової охорони земель за категоріями. Основні права та обов'язки власників земель та землекористувачів. Правове регулювання використання та охорони земельних ресурсів.

Правова охорона і використання водних ресурсів. Води як об'єкт охорони та використання. Правове регулювання використання й охорони вод. Види права водокористування. Суб'єкти та об'єкти права водокористування. Основні права і обов'язки водокористувачів. Державне управління і контроль у сфері використання та охорони водних ресурсів. Поняття та сутність басейнового принципу державного управління у сфері використання, охорони та відтворення водних ресурсів.

Правова охорона і використання надр. Надра як об'єкт охорони та використання. Право надрокористування та його види. Основні права і обов'язки надрокористувачів. Правова охорона надр. Державне управління і контроль в галузі вивчення, використання та охорони надр. Державний кадастр родовищ і проявів корисних копалин. Правовий режим геологічної інформації.

Правова охорона атмосферного повітря. Атмосферне повітря як міжнародний універсальний природний ресурс. Правове регулювання охорони атмосферного повітря. Управління і контроль у галузі охорони атмосферного повітря. Стандартизація і нормування у галузі охорони атмосферного повітря. Державний облік та моніторинг у галузі охорони атмосферного повітря.

Правова охорона і використання рослинного світу. Поняття та види природних рослинних ресурсів. Правове регулювання використання рослинного світу. Загальне використання природних рослинних ресурсів. Спеціальне використання природних рослинних ресурсів. Правова охорона рослинного світу. Зелена книга України. Управління і контроль у сфері охорони та використання рослинного світу. Державний кадастр рослинного світу. Юридична відповідальність за порушення законодавства про рослинний світ.

Правова охорона і використання лісів. Ліси як об'єкт правової охорони та використання. Загальна характеристика лісового права України. Правове регулювання використання лісів. Основні права та обов'язки лісокористувачів. Плата за використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду. Державне управління і контроль у сфері використання та охорони лісів. Державний лісовий кадастр.

Правова охорона і використання тваринного світу. Тваринний світ як об'єкт правової охорони та використання. Правове регулювання використання тваринного світу. Основні права та обов'язки користувачів об'єктами тваринного світу. Правове регулювання мисливства. Правове регулювання рибальства. Правове регулювання охорони тваринного світу. Державне управління і контроль у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу. Державний кадастр тваринного світу.

Тема 9. Правові засади функціонування національної екологічної мережі

Поняття та основні складові національної екологічної мережі України. Природні території та об'єкти особливої державної охорони як ключові території екомережі. Природно-заповідний фонд України. Курортні та лікувально-оздоровчі території. Рекреаційні зони. Водоохоронні зони. Полезахисні природні (лісові) смуги. Види тварин і рослин, занесені до Червоної книги України. Природні рослинні угруповання, занесені до Зеленої книги України. Водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, як місця перебування водоплавних птахів. Природні об'єкти, що мають особливу наукову цінність.

Тема 10. Юридична відповідальність за правопорушення в АПК

Поняття, суб'єкти та об'єкти аграрних, земельних та екологічних правопорушень. Дисциплінарна відповідальність осіб, зайнятих у сільськогосподарському виробництві. Матеріальна відповідальність працівників сільськогосподарських підприємств. Майнова відповідальність за аграрні правопорушення. Адміністративна та кримінальна відповідальність за порушення аграрного законодавства.

Юридична відповідальність за порушення законодавства про охорону та використання земель. Визнання угод щодо земель недійсними. Відшкодування збитків, заподіяних в результаті порушення земельного законодавства. Особливості відповідальності за самовільне заволодіння земельною ділянкою.

Юридична відповідальність за порушення водного законодавства. Юридична відповідальність за порушення законодавства про надра. Юридична відповідальність за порушення атмосферного охоронного законодавства. Юридична відповідальність за порушення законодавства про рослинний світ. Юридична відповідальність за порушення лісового законодавства. Юридична відповідальність за порушення законодавства про тваринний світ.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Загальнотеоретичні засади державного регулювання АПК												
Тема 1. Загальна характеристика аграрних, земельних та екологічних правовідносин	18	4	4	-	-	10	18	2	-	-	-	16
Тема 2. Державне управління і контроль у сфері АПК	18	4	4	-	-	10	18	-	2	-	-	16
Тема 3. Правове становище суб'єктів господарювання в АПК	18	4	4	-	-	10	18	2	-	-	-	16
Разом за змістовим модулем 1	54	12	12	-	-	30	54	4	2	-	-	48
Змістовий модуль 2. Правові засади державного регулювання аграрних відносин												
Тема 4. Правове регулювання тваринництва	18	4	4	-	-	10	18	2	1	-	-	15
Тема 5. Правове регулювання рослинництва	18	4	4	-	-	10	18	2	1	-	-	15
Тема 6. Право власності на землю та право землекористування	18	2	2	-	-	14	18	-	-	-	-	18
Тема 7. Правовий режим земель с/га та іншого призначення	18	2	2	-	-	14	18	2	-	-	-	16
Разом за змістовим модулем 2	72	12	12	-	-	48	72	6	2	-	-	64
Змістовий модуль 3. Правові засади державного регулювання екологічних відносин												
Тема 8. Правова охорона та використання природних ресурсів	18	4	4	-	-	10	18	2	2	-	-	14
Тема 9. Правові засади функціонування національної екологічної мережі	18	4	4	-	-	10	18	-	-	-	-	18
Тема 10. Юридична відповідальність за правопорушення в сфері АПК	18	4	4	-	-	10	18	2	-	-	-	16
Разом за змістовим модулем 3	54	12	12	-	-	30	54	4	2	-	-	48
Усього годин	96	36	36	-	-	96	24	14	6	-	-	96

5. Теми семінарських занять

Не передбачено навчальним планом

6. Теми практичних занять

для денної форми навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Загальна характеристика аграрних, земельних та екологічних правовідносин	4
2	Державне управління та контроль у сфері АПК	4
3	Правове становище суб'єктів господарювання в АПК	4
4	Правове регулювання тваринництва	4
5	Правове регулювання рослинництва	4
6	Право власності на землю та право землекористування	2
7	Правовий режим земель сільськогосподарського та іншого призначення	2
8	Правова охорона та використання природних ресурсів	4
9	Правові засади функціонування національної екологічної мережі	4
10	Юридична відповідальність за правопорушення в АПК	4
	Разом	36

для заочної форми навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Державне управління і контроль у сфері АПК	2
2	Правове регулювання тваринництва та рослинництва	2
3	Правова охорона та використання природних ресурсів	2
4	Право власності на землю та право землекористування	3
5	Юридична відповідальність за правопорушення в АПК	3
	Разом	6

7. Теми лабораторних занять

Не передбачено навчальним планом

8. Самостійна робота під керівництвом НПП

Не передбачено навчальним планом

9. Індивідуальні завдання

Тема 1. Загальна характеристика аграрних, земельних та екологічних правовідносин

1. Основні напрямки розвитку аграрного права на сучасному етапі.
2. Основні напрямки розвитку земельного права на сучасному етапі.
3. Основні напрямки розвитку екологічного права на сучасному етапі.

Теми рефератів

1. Історія становлення аграрного права як самостійної галузі права.
2. Нові правові інститути аграрного права України.
3. Сучасна наука аграрного права.
4. Проблеми реалізації аграрних правовідносин.
5. Історія земельних правовідносин в Україні.

Література:

- Аграрне право України: Підручник / За заг. ред. В.М. Єрмоленка. – К., 2010.
Аграрне право України: Підручник / За заг. ред. О.О. Погрібного. – К., 2006.
Аграрне право України: Підручник / За ред. В.З. Янчука. – К., 2000.
Аграрне право України: Практикум / За ред. В.З. Янчука. – К., 2001.

Тема 2. Державне управління і контроль у сфері аграрних, земельних та екологічних відносин

1. Форми і методи регулятивної діяльності державних органів у сільському господарстві.
2. Державний земельний кадастр.
3. Функції державного управління в галузі охорони довкілля.
4. Поняття економіко-правового механізму природокористування та охорони навколишнього природного середовища.

Теми рефератів

1. Проблеми вдосконалення державного регулювання в АПК.
2. Основні напрями державної аграрної політики.
3. Регіональні програми використання та охорони земель.
4. Правове забезпечення державного моніторингу земель.
5. Правове забезпечення землеустрою і землевпорядного процесу.
6. Правове забезпечення державного моніторингу довкілля.

Література:

- Аграрне право України: Підручник / За заг. ред. В.М. Єрмоленка. – К., 2010.
Адміністративне право. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. В.Б. Авер'янова. – Т.2. Особлива частина. – К., 2009. – С. 185-199.

Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 09.12.2010 № 1085/2010
Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України: Указ Президента України // www.president.gov.ua

Тема 3. Правове становище суб'єктів господарювання в АПК

1. Особливості регулювання трудових відносин в сільському господарстві.
2. Правове регулювання оподаткування суб'єктів господарювання в АПК.
3. Правове регулювання договірних відносин у сільському господарстві.
4. Правове забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції.

Темі рефератів

1. Правові аспекти фермерства в Україні та в США (порівняльний аналіз).
2. Контрактація та інші окремі договори щодо реалізації сільськогосподарської продукції.
3. Особливості аграрно-правового регулювання ринку зерна та заставних закупівель сільськогосподарської продукції.
4. Договори у сфері матеріально-технічного забезпечення.
5. Договори меліоративного та агрохімічного обслуговування.
6. Договори на використання науково-технічної продукції.

Література:

Аграрне право України: Підручник / За заг. ред. В.М. Єрмоленка. – К., 2010.
Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 // www.rada.gov.ua
Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003 // www.rada.gov.ua
Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам: Затвердж. постановою Кабінету Міністрів України в редакції від 01.03.2007 № 349 // www.kmu.gov.ua

Тема 4. Правове регулювання тваринництва

1. Правове регулювання ветеринарної медицини.
2. Правовий режим карантину тварин.
3. Особливості правової охорони прав на штами мікроорганізмів.
4. Правове регулювання здійснення операцій зі штамами мікроорганізмів.

Темі рефератів

1. Договір про ветеринарне обслуговування.
2. Державний ветеринарно-санітарний контроль, права та обов'язки учасників.
3. Порядок оформлення повного патенту на штами мікроорганізмів.
4. Порядок оформлення деклараційного патенту на штами мікроорганізмів.

Література:

Аграрне право України: Підручник / За заг. ред. В.М. Єрмоленка. – К., 2010.
Про ветеринарну медицину: в редакції Закону України від 18 вересня 2008 р.

Про племінну справу у тваринництві: в ред. Закону України від 21 грудня 1999 р
Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: в ред. Закону від 1.06.1999 р.
Про молоко та молочні продукти: Закон України від 24 червня 2004 р.
Про бджільництво: Закон України від 22 лютого 2000 р.
Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів: Закон України від 8 липня 2011 р.

Тема 5. Правове регулювання рослинництва

1. Право власності на сорт рослин.
2. Ліцензійний договір на сорт рослин.
3. Порядок сертифікації насіння та садивного матеріалу.
4. Порядок впровадження особливого режиму захисту рослин.

Теми рефератів

1. Порядок здійснення сортового та насінневого контролю.
2. Правове регулювання поводження з пестицидами й агрохімікатами.
3. Правовий захист рослинного світу України від занесення карантинних організмів.
4. Правове регулювання використання рослин, що містять наркотичні засоби, для промислових цілей.

Література:

Аграрне право України: Підручник / За заг. ред. В.М. Єрмоленка. – К., 2010.
Про насіння і садивний матеріал: Закон України від 26 грудня 2002 р.
Про карантин рослин: в редакції Закону України від 19 січня 2006 р.
Про захист рослин: Закон України від 10 жовтня 1998 р.
Про охорону прав на сорти рослин: в редакції Закону від 17 січня 2002 р.
Про пестициди і агрохімікати: Закон України від 2 березня 1995 р.
Про зерно та ринок зерна в Україні: Закон України від 4 липня 2002 р.
Про виноград та виноградне вино: Закон України від 16 червня 2005 р.
Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру: Закон України від 17.06.99
Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон від 22 грудня 2006 р.

Тема 6. Право земельної власності та землекористування

1. Юридичні гарантії здійснення приватизації земель.
2. Правове регулювання суборенди земельної ділянки.
3. Підстави та порядок припинення дії земельного сервітуту.
4. Емфітевзис та суперфіцій як обмеження права користування чужою земельною ділянкою.

Теми рефератів

1. Види використання земельної ділянки способами, які суперечать екологічним вимогам.
2. Правове регулювання сплати земельного податку.
3. Правове регулювання орендної плати за землю.

4. Обмеження прав на землю в межах зон особливого режиму використання земель.
5. Зміст права добросусідства.

Література:

Земельний кодекс України // www.rada.gov.ua

Про затвердження форм державного акта на право власності на земельну ділянку та державного акта на право постійного користування земельною ділянкою : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.04.2002 № 449

Про затвердження Типового договору оренди землі : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2004 № 220 // www.kmu.gov.ua

Аграрне право України: Підручник / за заг. ред. В.М. Єрмоленка. – К., 2010.

Мірошниченко А.М. Земельне право України: Підручник. – К., 2011.

Тема 7. Правовий режим земель сільськогосподарського та іншого призначення

1. Правовий режим земель житлової та громадської забудови.
2. Правовий режим земель водного фонду.
3. Правовий режим земель лісгосподарського призначення.
4. Правовий режим земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.
5. Правовий режим земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення.
6. Правовий режим земель оздоровчого та рекреаційного призначення.
7. Правовий режим земель історико-культурного призначення.

Теми рефератів

1. Правовий режим земель резервного фонду.
2. Правовий режим водоохоронних зон.
3. Порядок використання земель лісгосподарського призначення.
4. Правовий режим охоронних та санітарно-захисних зон.
5. Правовий режим земель залізничного транспорту.
6. Правовий режим земель автомобільного транспорту та дорожнього господарства.

Література

Земельний кодекс України // www.rada.gov.ua

Про затвердження форм державного акта на право власності на земельну ділянку та державного акта на право постійного користування земельною ділянкою : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.04.2002 № 449

Про затвердження Типового договору оренди землі : Постанова Кабінету Міністрів України

від 03.03.2004 № 220 // www.kmu.gov.ua

Аграрне право України: Підручник / за заг. ред. В.М. Єрмоленка. – К., 2010.

Мірошниченко А.М. Земельне право України: Підручник. – К., 2011.

Тема 8. Правова охорона та використання природних ресурсів

1. Поняття, предмет та основні інститути водного права.
2. Поняття, предмет та основні інститути гірничого права.
3. Поняття, предмет та основні інститути лісового права.
4. Поняття, предмет та основні інститути флористичного права.
5. Поняття, предмет та основні інститути фауністичного права.

Теми рефератів

1. Поняття та сутність басейнового принципу державного управління у сфері використання, охорони та відтворення водних ресурсів.
2. Державний облік та моніторинг у галузі охорони атмосферного повітря.
3. Державний кадастр рослинного світу.
4. Державний лісовий кадастр.
5. Державний кадастр тваринного світу.
6. Правове регулювання мисливства.
7. Правове регулювання рибальства.

Література:

1. Земельний кодекс України // www.rada.gov.ua
2. Лісовий кодекс України // www.rada.gov.ua
3. Водний кодекс України // www.rada.gov.ua
4. Кодекс України про надра // www.rada.gov.ua
5. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. // www.rada.gov.ua
6. Про охорону атмосферного повітря: Закон України в редакції від 21 червня 2001 р. // www.rada.gov.ua
7. Про рослинний світ: Закон України від 9 квітня 1999 р. // www.rada.gov.ua
8. Про тваринний світ: Закон України від 8 грудня 2001 р. // www.rada.gov.ua
9. Про охорону земель: Закон України від 19 червня 2003 р. // www.rada.gov.ua
10. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19 червня 2003 року // www.rada.gov.ua
11. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка. – К.: ТОВ "Вид-во "Юрид. думка", 2008. – 848 с.

Тема 9. Правові засади функціонування національної екологічної мережі

1. Правовий режим курортів та лікувально-оздоровчих територій.
2. Природні об'єкти, що мають особливу наукову цінність.
3. Водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення.
4. Правовий режим полезахисних природних (лісових) смуг.

Темі рефератів

1. Організаційно-правові засади збереження біорізноманіття.
2. Порядок вилучення земель природно-заповідного фонду для суспільних потреб.
3. Державне управління заповідною справою.
4. Правове регулювання зеленого (екологічного) туризму.
5. Правовий режим пам'яток природи.

Література:

1. Земельний кодекс України // www.rada.gov.ua
2. Лісовий кодекс України // www.rada.gov.ua
3. Водний кодекс України // www.rada.gov.ua
4. Кодекс України про надра // www.rada.gov.ua
5. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. // www.rada.gov.ua
6. Про охорону атмосферного повітря: Закон України в редакції від 21 червня 2001 р. // www.rada.gov.ua
7. Про рослинний світ: Закон України від 9 квітня 1999 р. // www.rada.gov.ua
8. Про тваринний світ: Закон України від 8 грудня 2001 р. // www.rada.gov.ua
9. Про охорону земель: Закон України від 19 червня 2003 р. // www.rada.gov.ua
10. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19 червня 2003 року // www.rada.gov.ua
11. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка. – К.: ТОВ "Вид-во "Юрид. думка", 2008. – 848 с.

Тема 10. Юридична відповідальність за правопорушення в АПК

1. Дисциплінарна відповідальність осіб, зайнятих у сільськогосподарському виробництві.
2. Міжнародно-правова відповідальність за екологічні правопорушення.

Темі рефератів

1. Юридична відповідальність за самовільне заволодіння земельною ділянкою.
2. Юридична відповідальність у сфері поводження з небезпечними відходами.
3. Юридична відповідальність у сфері поводження з генетично-модифікованими організмами.
4. Юридична відповідальність у сфері радіоекологічної безпеки.
5. Юридична відповідальність за порушення законодавства з питань племінної справи, бджільництва, виробництва рибної продукції, охорони прав на сорти рослин, насінництва, захисту рослин (на вибір студента).
6. Юридична відповідальність за порушення водного права, гірничого права, лісового права, флористичного права, фауністичного права (на вибір студента).

Література:

1. Кримінальний кодекс України // www.rada.gov.ua
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення // www.rada.gov.ua
3. Цивільний кодекс України// www.rada.gov.ua
4. Кодекс законів про працю України// www.rada.gov.ua
5. Земельний кодекс України // www.rada.gov.ua
6. Лісовий кодекс України // www.rada.gov.ua
7. Водний кодекс України // www.rada.gov.ua
8. Кодекс України про надра // www.rada.gov.ua
9. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. // www.rada.gov.ua
10. Про охорону атмосферного повітря: Закон України в редакції від 21 червня 2001 р. // www.rada.gov.ua
11. Про рослинний світ: Закон України від 9 квітня 1999 р. // www.rada.gov.ua
12. Про тваринний світ: Закон України від 8 грудня 2001 р. // www.rada.gov.ua
13. Про охорону земель: Закон України від 19 червня 2003 р. // www.rada.gov.ua
14. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19 червня 2003 року // www.rada.gov.ua

10. Методи навчання

Пояснювально-ілюстративний, метод демонстраційних прикладів, методи парної та групової роботи (Табл. 1)

Таблиця 1 - Класифікація методів навчання

	Групи методів	
Засади	Найменування	характеристики
1. Джерело знань: слово образ досвід	Словесні Наочні Практичні	
2. Етапи навчання	Підготовка до вивчення нового матеріалу Вивчення нового матеріалу Закріплення вправ Контроль і оцінка	
3. Спосіб педагогічного керівництва	Пояснення педагога Самостійна робота	Керівництво: безпосереднє; опосередковане
4. Логіка навчання	Індуктивні Дедуктивні Аналітичні Синтетичні	
5. Дидактичні цілі	Організація навчальної діяльності Стимулювання і релаксація Контроль і оцінка	
6. Характер пізнавальної діяльності	Пояснювально ілюстративні ("готові знання) Репродуктивні Проблемного викладу Частково-пошукові Дослідниць	Репродуктивні Продуктивні

0-100	0-100	0-100	0-100	0-70	0-20	0-5	0-30
-------	-------	-------	-------	------	------	-----	------

Примітки. 1. Відповідно до «Положення про кредитно-модульну систему навчання в НУБіП України», затвердженого ректором університету 03.04.2009 р., рейтинг студента з навчальної роботи $R_{НР}$ стосовно вивчення певної дисципліни визначається за формулою

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R_{ЗМ}^{(1)} \cdot K_{ЗМ}^{(1)} + \dots + R_{ЗМ}^{(n)} \cdot K_{ЗМ}^{(n)})}{K_{дис}} + R_{др} - R_{штр},$$

де $R_{ЗМ}^{(1)}, \dots, R_{ЗМ}^{(n)}$ – рейтингові оцінки змістових модулів за 100-бальною шкалою;

n – кількість змістових модулів;

$K_{ЗМ}^{(1)}, \dots, K_{ЗМ}^{(n)}$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$K_{дис} = K_{ЗМ}^{(1)} + \dots + K_{ЗМ}^{(n)}$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі;

$R_{др}$ – рейтинг з додаткової роботи;

$R_{штр}$ – рейтинг штрафний.

Наведену формулу можна спростити, якщо прийняти $K_{ЗМ}^{(1)} = \dots = K_{ЗМ}^{(n)}$. Тоді вона буде мати вигляд

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R_{ЗМ}^{(1)} + \dots + R_{ЗМ}^{(n)})}{n} + R_{др} - R_{штр}.$$

Рейтинг з додаткової роботи $R_{др}$ додається до $R_{НР}$ і не може перевищувати 20 балів. Він визначається лектором і надається студентам рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня знань студентів з дисципліни.

Рейтинг штрафний $R_{штр}$ не перевищує 5 балів і віднімається від $R_{НР}$. Він визначається лектором і вводить рішенням кафедри для студентів, які матеріал змістового модуля засвоїли невчасно, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

Шумак І.О. Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з дисципліни “Законодавство і право в АПК” для студентів програми підготовки фахівців ОКР «Магістр» зі спеціальності 8.10010203 «Механізація сільського господарства»: Навч.-метод. посіб. – К.: НУБіП, 2012. – 28 с.

14. Рекомендована література

Базова

1. Конституція України від 28 червня 1996 р.
2. Аграрне право України: Підручник / За заг. ред. В.М. Єрмоленка. – К., 2010.
3. Мірошніченко А.М. Земельне право України: Підручник. – К., 2011.
4. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка. – К.: ТОВ "Вид-во "Юрид. думка", 2005. – 848 с.

Допоміжна

1. Цивільний кодекс України // www.rada.gov.ua
2. Господарський Кодекс України // www.rada.gov.ua
3. Земельний кодекс України // www.rada.gov.ua
4. Лісовий кодекс України // www.rada.gov.ua
5. Водний кодекс України // www.rada.gov.ua
6. Кодекс України про надра// www.rada.gov.ua
7. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р.
8. Про охорону атмосферного повітря: Закон України в редакції від 21 червня 2001 р.
9. Про рослинний світ: Закон України від 9 квітня 1999 р.
10. Про тваринний світ: Закон України від 8 грудня 2001 р.
11. Про охорону земель: Закон України від 19 червня 2003 р.
12. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19 червня 2003 року
13. Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 21 квітня 1993
14. Про насіння і садивний матеріал: Закон України від 26 грудня 2002 року
15. Про захист рослин: Закон України від 14 жовтня 1998 року
16. Про карантин рослин: Закон України від 30 червня 1993 року
17. Про пестициди і агрохімікати: Закон України від 2 березня 1995 року
18. Про виноград та виноградне вино: Закон України від 16 червня 2005 року
19. Про племінну справу в тваринництві: Закон України від 17 червня 1999
20. Про бджільництво: Закон України від 2 лютого 2000 року
21. Про молоко та молочні продукти: Закон України від 24.06.2004 року
22. Про безпечність та якість харчових продуктів: Закон України від 6 вересня 2005 року
23. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003 р
24. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17 липня 1997
25. Про фермерське господарство: Закон України від 19 червня 2003 р.
26. Про систему інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу України: Закон України від 05.10.2006 р
27. Про захист прав покупців сільськогосподарських машин: Закон від 05.06.2003 р. // www.rada.gov.ua

15. Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України (<http://www.rada.gov.ua>).
2. Офіційне Інтернет-представництво Президента України (<http://www.president.gov.ua>).
3. Урядовий портал – єдиний веб-ресурс органів виконавчої влади України (<http://www.kmu.gov.ua>).
4. Верховний Суд України (<http://www.scourt.gov.ua>).
5. Вищий господарський суд України (<http://www.arbitr.gov.ua>).
6. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України (<http://www.mon.gov.ua>).
7. Головне державне об'єднання правової інформації та пропаганди правових знань Міністерства юстиції України (<http://www.gdo.kiev.ua>).
8. Інформаційний центр Міністерства юстиції України (<http://www.informjust.kiev.ua>).
9. Бібліотека Верховної Ради України (<http://www.rada.kiev.ua>).
10. Державна науково-технічна бібліотека України (<http://www.gntb.n-t.org>).
11. Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія» (<http://www.ukma.kiev.ua>).
12. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua>).
13. Ресурси українського Інтернету на правову тематику (<http://www.lawukraine.com>).

Протокол
 погодження навчальної дисципліни «Законодавство і право в АПК»
 з іншими дисциплінами спеціальності «Механізація сільського господарства»

Дисципліна та її розділи, що передують вивченню дисципліни	Прізвище, ініціали, вчена ступінь та вчене звання викладача, що забезпечує попередню дисципліну	Підпис	Дисципліна та її розділи, в яких використовуються матеріали дисципліни	Прізвище, ініціали, вчена ступінь та вчене звання викладача, що забезпечує наступну дисципліну	Підпис
Правознавство	Большаков В.Н., к.ю.н., доцент		Аграрне, земельне та екологічне право	Краснова Ю.А., к.ю.н., ст. викладач	

Структурно-логічна схема викладання дисципліни
«Законодавство і право в АПК»

Номер змістового модуля	Розділ дисципліни	Тема лекції	Тема практичного (лабораторного) заняття	Форма контролю знань
1	Розділ перший	Загальна характеристика аграрних, земельних та екологічних правовідносин	Загальна характеристика аграрних, земельних та екологічних правовідносин	Модульна контрольна робота
		Державне управління і контроль у сфері аграрних, земельних та екологічних відносин	Державне управління і контроль у сфері аграрних, земельних та екологічних відносин	
		Правове становище суб'єктів господарювання в АПК	Правове становище суб'єктів господарювання в АПК	
2	Розділ другий	Правове регулювання тваринництва	Правове регулювання тваринництва	Модульна контрольна робота
		Правове регулювання рослинництва	Правове регулювання рослинництва	
	Розділ третій	Право земельної власності та землекористування	Право земельної власності та землекористування	
		Правовий режим земель сільськогосподарського та іншого призначення	Правовий режим земель сільськогосподарського та іншого призначення	
3	Розділ четвертий	Правова охорона та використання природних ресурсів	Правова охорона та використання природних ресурсів	Модульна контрольна робота, іспит
	Розділ п'ятий	Правові засади функціонування національної екологічної мережі	Правові засади функціонування національної екологічної мережі	
		Юридична відповідальність за порушення аграрного, земельного та екологічного законодавства	Юридична відповідальність за порушення аграрного, земельного та екологічного законодавства	

Критерії оцінки знань студентів

Система оцінювання знань студентів базується на модульно-рейтинговій системі навчання, котра дозволяє в індивідуальному рейтинговому показнику студента враховувати якість аудиторної та самостійної роботи, здатність творчо реалізовувати свій інтелектуальний потенціал на практиці.

Семестровий розрахунковий рейтинг студента з дисципліни складає 100 балів. Відтак рейтингові оцінки із змістовного модуля, так само, як і рейтинг із атестації, обчислюється за 100-бальною шкалою.

За самостійну роботу з відповідної теми студент може заробити максимум 10 балів, з яких: 10–9 балів – «відмінно» (за вичерпну повну відповідь), 6–8 балів – «добре» (студент допускає неточності), 1–5 балів – «задовільно» (допускає суттєві неточності і порушує послідовність у викладенні програмного матеріалу або вагається при виконанні завдань). Рівень засвоєння студентом матеріалу з відповідної теми визначається шляхом тестування або співбесіди.

Оцінка за семестр визначається загальним рейтингом $R_{\text{дис}}$, який складається із суми рейтингів з навчання $R_{\text{н}}$ та з атестації (заліку) $R_{\text{а}}$. За виконання робіт, не передбачених навчальним планом (повідь на студентській конференції, на засіданні студентського наукового гуртка, захист реферату), введено рейтинг з додаткової роботи $R_{\text{др}}$, кількість балів якого становить 10 % від рейтингу з дисципліни, тобто 10 балів.

Для допуску до атестації студенту необхідно набрати з навчальної роботи не менше, ніж 42 бали з $R_{\text{н}}$. Якщо рейтинг студента з навчання є нижчим за дану мінімальну кількість балів, то студент зобов'язаний до початку залікового тижня підвищити свій рейтинг, інакше такий студент до іспиту не допускається. Студенти, які набрали за семестр необхідну кількість балів для отримання позитивної оцінки з дисципліни, що перевищують 80% від розрахункового рейтингу з дисципліни, мають можливість не складати іспит, а отримати оцінку автоматично, відповідно до набраної кількості балів. За своїм бажанням студент може складати іспит з метою підвищення рейтингу з дисципліни. Студенти, які протягом навчального семестру набрали кількість балів, що менше 60% від розрахункового рейтингу з дисципліни (60 балів), зобов'язані складати іспит.

Співвідношення між ECTS та національними оцінками і рейтингом дисципліни

Оцінка національна	Оцінка ECTS	Рейтинг з дисципліни, бали
«відмінно»	A	90–100
«добре»	B	82–89
	C	74–81
«задовільно»	D	64–73
	E	60–63
«незадовільно»	FX	35–59
	F	01–34

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Декан факультету

_____ / Я. М. Михайлович

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

для студентів спеціальності 8.10010203
«Механізація сільського господарства»
ОКР «Магістр» (денна форма навчання)
з дисципліни «Законодавство і право в АПК»
Механіко технологічний факультет
1 рік навчання
2016-2017 навчальний рік

кандидат юридичних наук Петлюк Ю. С.

(Звання, ступінь, прізвище та ініціали викладача)

Число тижнів	18
Лекцій	36
Семінарські заняття	36
Самостійна робота	24
Всього	96

Тижні	Лекції	Кількість годин	Практичні заняття	Кількість годин	Самостійна робота	Кількість годин
9 / 1	Загальна характеристика аграрних, земельних та екологічних правовідносин	4	Загальна характеристика аграрних, земельних та екологічних правовідносин	4	Загальна характеристика аграрних, земельних та екологічних правовідносин	2
9 / 3	Державне управління і контроль у сфері аграрних, земельних та екологічних відносин	4	Державне управління і контроль у сфері аграрних, земельних та екологічних відносин	4	Державне управління і контроль у сфері аграрних, земельних та екологічних відносин	2
10 / 1	Правове становище суб'єктів господарювання в АПК	4	Правове становище суб'єктів господарювання в АПК	4	Правове становище суб'єктів господарювання в АПК	2
10 / 3	Правове регулювання тваринництва	4	Правове регулювання тваринництва	4	Правове регулювання тваринництва	2

10 / 5	Правове регулювання рослинництва	4	Правове регулювання рослинництва	4	Правове регулювання рослинництва	2
11 / 1	Право земельної власності та землекористування	4	Право земельної власності та землекористування	4	Право земельної власності та землекористування	2
11 / 2	Правовий режим земель сільськогосподарського та іншого призначення	2	Правовий режим земель сільськогосподарського та іншого призначення	2	Правовий режим земель сільськогосподарського та іншого призначення	2
11 / 3	Правова охорона та використання природних ресурсів	4	Правова охорона та використання природних ресурсів	4	Правова охорона та використання природних ресурсів	2
12 / 1	Правові засади функціонування національної екологічної мережі	2	Правові засади функціонування національної екологічної мережі	2	Правові засади функціонування національної екологічної мережі	4
12 / 3	Юридична відповідальність за порушення аграрного, земельного та екологічного законодавства	4	Юридична відповідальність за порушення аграрного, земельного та екологічного законодавства	4	Юридична відповідальність за порушення аграрного, земельного та екологічного законодавства	4
Всього годин		36		36		24

Викладач _____ / Ю. С. Петлюк

Завідувач кафедри _____ / В. М. Єрмоленко

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

дисципліни

«ЗАКОНОДАВСТВО І ПРАВО В АПК»

Тема 1. Загальна характеристика аграрних, земельних та екологічних правовідносин

З урахуванням специфіки ведення сільського господарства ці суспільні відносини набувають особливого змісту, що дозволяє виділити їх у своїй сукупності в новий вид суспільних відносин – аграрні відносини, які, у свою чергу, будучи врегульовані нормами права, набувають характеру правових відносин. *Аграрні правовідносини* є комплексними. Це проявляється в тому, що вони не є однорідними за своїм змістом і характером, а становлять комплекс земельних, майнових, управлінських, трудових та інших відносин, кожне з яких має свої особливості, але всі вони складаються в сфері агропромислового виробництва.

Аграрні правовідносини – правова форма, яка виражає і закріплює аграрні суспільні відносини як економічну категорію і як різновид виробничих відносин, що складаються і розвиваються в процесі організації і ведення сільськогосподарського виробництва.

Земельні відносини, які виникають щодо землі як основного засобу виробництва, територіального базису і одночасно об'єкту природи, що знаходиться у взаємодії з навколишнім природним середовищем, тісно пов'язані із суспільними відносинами, об'єктом яких виступають води, ліси, тваринний та рослинний світ та ін. У сучасних умовах характер і зміст земельних відносин суттєво змінюється. Так, в результаті встановлення множинності форм власності на землю, включення певної частини земель в систему ринкового обігу шляхом укладення цивільно-правових угод із землею ці відносини, залишаючись по суті земельними, набувають майнового характеру.

Предметом екологічного права є *відносини*, які складаються між суб'єктами з приводу приналежності, використання, забезпечення екологічної безпеки, відтворення природних об'єктів та охорони навколишнього природного середовища з метою задоволення екологічних та інших інтересів.

Значну групу складають *екологічні охоронні відносини*, які тісно пов'язані з відносинами, що виникають у галузі відтворення і відновлення екологічних об'єктів, але мають і деяку самостійність у межах єдиних екологічних відносин. Вони складаються в процесі здійснення комплексу охоронних екологічних заходів відповідними суб'єктами.

Тема 2. Державне управління і контроль у сфері АПК

Мінагрополітики України є головним органом у системі *центральных органів виконавчої влади* з питань формування та забезпечення реалізації: державної аграрної політики, політики у сфері сільського господарства та з питань продовольчої безпеки держави; державної політики в галузях рибного господарства та рибної промисловості, охорони, використання та відтворення водних живих ресурсів, регулювання рибальства та безпеки мореплавства суден флоту рибного господарства, ветеринарної медицини, безпечності харчових продуктів, у сферах карантину та захисту рослин, охорони прав на сорти рослин, земельних відносин та топографо-геодезичної і картографічної діяльності, лісового та мисливського господарства, нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі.

На сьогодні Мінагрополітики України має у своєму складі такі інспекційні органи: Державну ветеринарну та фітосанітарну службу України, Державну інспекцію сільського господарства України, Державне агентство рибного господарства, Державне агентство земельних ресурсів України, Державне агентство лісових ресурсів.

Держсільгоспінспекція України є *центральним органом виконавчої влади*, діяльність якого спрямовується і координується КМУ Міністра аграрної політики та продовольства України, входить до системи органів виконавчої

влади і забезпечує реалізацію державної політики у сфері нагляду (контролю) і забезпечує реалізацію державної політики у сфері нагляду (контролю) в агропромислового комплексу. Основними завданнями цього органу є реалізація державної політики у сферах здійснення реалізація державної політики у сферах здійснення; внесення на пропозицій щодо формування державної політики у зазначених сферах.

Під *державним контролем* у сільському господарстві України слід розуміти нормативно-встановлену й управлінсько-визначену функцію відповідних органів, реалізація якої передбачена в галузі матеріального виробництва, що займається вирощуванням сільськогосподарських культур та розведенням сільськогосподарських тварин для забезпечення населення продуктами харчування, а промисловості – сировиною, і має на меті вплинути на поведінку суб'єктів, виявити і усунути правопорушення та притягнути винних осіб до відповідальності.

Тема 3. Правове становище суб'єктів господарювання в АПК

Державні та комунальні сільськогосподарські підприємства посідають особливе місце серед с/г підприємств. Це зумовлено важливістю їхньої економічної ролі в АПК комплексі та інших галузях народного господарства в цілому. *Державні с/г підприємства* залежно від способу утворення (заснування) та формування статутного фонду поділяються на унітарні та корпоративні.

Господарські товариства в аграрному секторі економіки діють на підставі ГКУ та ЗУ від 19.09.1991 "Про господарські товариства". Цими законодавчими актами визначаються поняття, види, правила створення і діяльності господарських товариств, а також права і обов'язки їхніх засновників і учасників. Крім того, *господарські товариства* є різновидом суб'єктів господарювання і діють на підставі ЦКУ та інших нормативно-правових актів, відносини у якими регулюються сфері підприємництва.

Правовою основою функціонування *сільськогосподарських кооперативів* в Україні є ЗУ від 17.07.1997 "Про сільськогосподарську кооперацію" та від 10.07.2003 "Про кооперацію". ЗУ "Про кооперацію" визначає *кооператив* як юридичну особу, утворену фізичними та/або юридичними особами, які добровільно об'єдналися на основі членства для ведення спільної господарської та іншої діяльності з метою задоволення своїх економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядування.

Згідно зі ст. 13У "Про фермерське господарство" *фермерське господарство* є формою підприємницької діяльності громадян зі створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення *фермерського господарства*, відповідно до закону.

Особисте селянське господарство — це форма організації індивідуального аграрного виробництва на основі приватної власності, побудоване на праці осіб, які перебувають у сімейних чи родинних відносинах. На відміну від фермерського господарства воно не є юридичною особою і не може застосовувати працю найманих осіб за контрактом чи договором. *Особисте селянське господарство* слід розглядати як форму сільськогосподарського виробництва аграрної продукції та отримання додаткового прибутку.

Тема 4. Правове регулювання галузі тваринництва

Тваринництво є провідною галуззю с/г, основним постачальником повноцінного харчового білка й сировини для переробної промисловості АПК. Воно виробляє 45% валової продукції с/г. Однак протягом останніх десятиріч в цій галузі катастрофічно скоротилося поголів'я великої рогатої худоби — у 2,7 рази, свиней — у 2,6, овець і кіз — у 4,8, птиці — більш як у 2 рази. Виробництво м'яса зменшилося у 2,5 рази, молока і яєць — у 1,9, вовни — у 8

разів. Це пов'язано з тим, що в умовах ринку с/г товаровиробникам не вигідно займатися *тваринництвом*.

Для забезпечення застосування інтенсивних технологій ведення тваринництва передбачається розвиток селекційної справи у тваринництві, спрямованої на виведення нових високопродуктивних порід тварин із сталими породними ознаками, а також на збереження їх породної чистоти й поліпшення породних ознак. Згідно зі ст. 13 ЗУ «Про племінну справу в тваринництві» власники племінних (генетичних) ресурсів зобов'язані мати *племінні свідоцтва (сертифікати)*, які є документальним підтвердженням якості належних їм племінних тварин, сперми, ембріонів, яйцеклітин. *Об'єктами племінної справи* є велика рогата худоба, свині, вівці, кози, коні, птахи, риба, бджоли, шовкопряди, хутрові звірі, яких розводять задля одержання певної продукції. За ст. 5 Закону до *суб'єктів* цієї справи належать: власники племінних (генетичних) ресурсів, підприємства з племінної справи тощо.

Правове регулювання *бджільництва* — відносно новий правовий інститут в українському аграрному праві. Одним із виявів його є прийняття Закону України від 22 лютого 2000 р. "Про бджільництво" і численних підзаконних актів, які об'єднують комплекс норм аграрного права, що регулюють порядок зайняття *бджільництвом* в Україні.

Рибництво, згідно з Тимчасовим порядком ведення рибного господарства і здійснення рибальства, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 28 вересня 1996 р. № 1192, являє собою штучне розведення і природне відтворення водних живих ресурсів. *Об'єктами рибництва* є риба та інші водні живі ресурси, які, згідно із Законом "Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них" охоплюють сукупність водних організмів, життя яких не можливе без перебування у воді.

Тема 5. Правове регулювання галузі рослинництва

Ґрунтово-кліматичні умови України надзвичайно сприятливі для вирощування основних видів сільськогосподарських культур. Селекція є одним

із важливих засобів підвищення продуктивності вітчизняного рослинництва. Згідно зі ст. 1 ЗУ "Про охорону прав на сорти рослин", **сорт рослин** визначається як окрема група рослин в рамках нижчого із відомих ботанічних таксонів, яка незалежно від того, задовольняє вона цілком або ні умовам надання правової охорони: може бути визначена ступенем прояву ознак, що є результатом діяльності даного генотипу або комбінації генотипів.

Важливе місце в правовому регулюванні насінництва в Україні посідає ЗУ України "Про насіння і садивний матеріал". Згідно зі ст. 1 цього, **насінництво та розсадництво** — галузь рослинництва, що займається розмноженням відповідно насіння і садивного матеріалу, збереженням і поліпшенням їх сортових, посівних і врожайних якостей, а також здійснює сортовий та насінневий контроль. Насінням Закон визнає будь-які органи рослин, які використовуються для розмноження.

Правовий інститут **захисту рослин** — один із великих комплексних інститутів аграрного права. Він охоплює сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини з підтримання фітосанітарного правопорядку в Україні і спрямовані на захист рослин від шкідників, хвороб і бур'янів, а також від надмірної хімізації сільського господарства. Згідно зі ст. 11 ЗУ "Про захист рослин", спеціально уповноваженими органами виконавчої влади в галузі **захисту рослин** є Головне управління державної служби захисту рослин (Головна державна інспекція захисту рослин) Мінагрополітики, а також державні станції захисту рослин АР Крим областей і районів. Закон України "Про захист рослин" для боротьби з шкідниками, хворобами рослин і бур'янами передбачає можливість впровадження **особливого режиму захисту рослин**, який визначає як особливий правовий режим діяльності різних суб'єктів, спрямований на локалізацію і ліквідацію особливо небезпечних шкідників і хвороб у межах населеного пункту, району, області, кількох областей.

Важливим законодавчим актом, який регулює порядок вирощування **наркотичних рослин** в Україні, є ЗУ "Про обіг в Україні наркотичних засобів,

психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів", які включені до відповідного Переліку, затвердженого КМУ від 06.05.2000.

Тема 6. Право власності на землю та право землекористування

Право власності на землю (ч.1 ст. 78 ЗКУ) – це право володіти, користуватися і розпоряджатися земельними ділянками. Зміст права власності на землю (земельну ділянку) складають повноваження з **володіння, користування та розпорядження земельною ділянкою** (ст. 78 ЗКУ).

Зміст суб'єктивного права крім «тріади» може включати також управління, регулювання, захист землі в межах існуючих кордонів, захист суб'єктивного права власності, гарантування, охорону ґрунту, обмеження права власності тощо.

Об'єктами права власності на землю є землі в межах території України, земельні ділянки та права на них, в тому числі на земельні частки (пай).

Земля – це поверхня суші з ґрунтами, корисними копалинами та іншими природними елементами, що органічно поєднані та функціонують разом з нею; найважливіша частина навколишнього природного середовища, що характеризується простором, рельєфом, ґрунтовим покривом, надрами, водами, є основним засобом виробництва у сільському господарстві, а також просторовою базою для розміщення галузей народного господарства. Згідно з ч. 1 ст. 79 **земельна ділянка** як частина земної поверхні з установленими межами, певним місцем розташування, з визначеними щодо неї правами є об'єктом права власності.

У законодавстві та земельно-правовій доктрині України має місце поділ права власності на землю за суб'єктом права на **форми права власності на землю**. Багатоманіття форм права власності на землю було запроваджено з прийняттям «Про форми власності на землю» від 30. 01.1992 та ухваленням ЗКУ 1990 р. у новій редакції 13.03.1992, коли було законодавчо закріплено державну, колективну та приватну форми власності на землю.

Здійснення земельної реформи, законодавче закріплення різноманіття форм власності на землю значно звузили сферу застосування **права**

землекористування. Проте воно не втратило свого значення як передбачений законом спосіб добування корисних властивостей землі. **Право землекористування** в оновленому вигляді знайшло закріплення у сфері регулювання земельних відносин. Види **права землекористування: право постійного користування, право оренди земельної ділянки та право концесіонера на земельну ділянку**.

Тема 7. Правовий режим земель сільськогосподарського та іншого призначення

Землі с/г призначення – найбільш важлива та значна частина єдиного земельного фонду. Згідно з ч.1 ст. 23 ЗКУ, **ЗСГП** визнаються землі, надані для виробництва с/г продукції, здійснення с/г науково-дослідної та навчальної діяльності, розміщення відповідної виробничої інфраструктури або призначені для цих цілей.

Відповідно до ст. 38 ЗКУ до **земель житлової та громадської забудови** належать земельні ділянки в межах населених пунктів, які використовуються для розміщення житлової забудови, громадських будівель і споруд, інших об'єктів загального користування.

Відповідно до ст. 43 ЗКУ **землями ПЗФ** є ділянки суші та водного простору з природними комплексами та об'єктами, що мають особливу природоохоронну, екологічну, наукову, естетичну, рекреаційну цінність.

Законодавче визначення поняття **земель оздоровчого призначення** міститься в ст. 47 ЗКУ, в якій вказано, що до земель цієї категорії належать землі, що мають природні лікувальні властивості, які використовуються або можуть бути використані для профілактики захворювань та лікування людей.

Відповідно до ст. 50 ЗКУ до **земель рекреаційного призначення** належать землі, які використовуються для організації відпочинку населення, туризму та проведення спортивних заходів.

Поняття **земель історико-культурного призначення** визначено через їх склад. При використанні **земель ІКП** передбачений обов'язок укладення

охоронного договору між власником або землекористувачем земельної ділянки та відповідним органом охорони культурної спадщини.

Згідно із ч.1 ст. 55 ЗКУ до *земель л/г призначення* належать землі *л/г призначення* належать землі, покриті лісовою рослинністю, а також не вкриті лісовою рослинністю, нелісові землі, які надані та використовуються для потреб лісового господарства.

Згідно з ч.1 ст. 65 ЗК України до *земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення* належать земельні ділянки, надані у встановленому порядку підприємствам, установам та організаціям для здійснення відповідної діяльності.

Тема 8. Правові засади державного регулювання екологічних відносин

Відносини у сфері охорони навколишнього природного середовища у більшості країн світу є предметом державного регулювання. В Україні охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини є обов'язковою умовою сталого економічного та соціального розвитку.

Державному регулюванню підлягають стан навколишнього природного середовища, тобто сукупність природних і природно-соціальних умов і процесів, природні ресурси, як залучені до господарського обігу, так і ті, що на цей час не використовуються в народному господарстві (земля, надра, води, атмосферне повітря, ліси та інші природні комплекси).

Суть державного регулювання охорони навколишнього природного середовища визначається екологічною політикою держави, яка спрямовується на збереження безпечного для існування живої і неживої природи довкілля, на захист життя та здоров'я населення від негативного впливу забруднення навколишнього природного середовища, на досягнення гармонічної взаємодії суспільства і природи, на охорону, раціональне використання й відтворення природних ресурсів.

В основу формування екологічної політики України було покладено базовий принцип, згідно з яким екологічна безпека держави стала важливим елементом і складовою національної безпеки. Положення, що розвивають цей принцип, було закріплено Конституцією України, низкою інших законів та підзаконних нормативно-правових актів.

Одним з основних нормативно-правових актів, що регулюють відносини у зазначеній сфері, є Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" (1991 р.). Цей Закон визначає засади та рамки діяльності щодо захисту довкілля, передбачає реалізацію державних екологічних програм, стверджує право власності на природні ресурси. Законом визначено такі цілі: регулювання захисту довкілля, використання природних ресурсів і підтримання екологічної безпеки; запобігання можливій шкоді довкіллю від економічної та іншої діяльності; збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи.

Тема 9. Правові засади функціонування національної екологічної мережі

Правовою основою формування, збереження і раціонального, невиснажливого використання *екологічної мережі* є Конституція України, Закон України "Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки", Закон України "Про екологічну мережу України", а також закони України, інші нормативно-правові акти, прийняті відповідно до них, і міжнародні договори України.

Поняття *екологічної мережі (екомережі)* визначається в законодавстві як єдина територіальна система, що утворюється з метою поліпшення умов для формування та відновлення навколишнього середовища, підвищення природно-ресурсного потенціалу території України, збереження ландшафтного та біорізноманіття, місць оселення та зростання цінних видів тваринного і рослинного світу, генетичного фонду, шляхів міграції тварин через поєднання

територій і об'єктів природно-заповідного фонду, а також інших територій, що мають особливу цінність для охорони навколишнього природного середовища і відповідно до законів і міжнародних зобов'язань України підлягають особливій охороні.

Території *екомережі*, які відрізняються за своїми функціями, є структурними елементами екомережі. Розрізняють чотири види структурних елементів: ключові, сполучні, буферні та відновлювальні території.

Чинним законодавством чітко визначено порядок включення до переліку територій і об'єктів *екомережі*, а також режим їх охорони та використання. Так, включення територій та об'єктів до переліків територій та об'єктів екомережі здійснюється з урахуванням їх значення з точки зору екології, ботаніки, зоології та ландшафтознавства. В першу чергу до переліків включаються території та об'єкти, що мають загальнодержавне значення з точки зору ландшафтного та біорізноманіття. Включення територій та об'єктів *екомережі* до певних переліків здійснюється на підставі рішень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень у порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Тема 10. Юридична відповідальність за правопорушення в АПК

Під *юридичною відповідальністю* розуміється державний примус до виконання вимог, передбачених законодавством, охоронне правовідношення, в якому порушник зобов'язаний відповідати за свої винні вчинки. В аграрному праві *відповідальність* являє собою комплексний правовий інститут, який охоплює сукупність юридичних норм, що закріплюють види, засоби й порядок застосування заходів за порушення в сільськогосподарському виробництві. Види й засоби *відповідальності* порушників норм аграрного законодавства склалися в традиційних галузях права. Вони мають міжгалузеву або загальноправову сферу дії, тому їх активно застосовують з метою охорони правопорядку в аграрному секторі економіки.

Дисциплінарна відповідальність членів сільськогосподарських організацій і осіб, що працюють за трудовими договорами, встановлена чинним законодавством про працю й аграрним законодавством за ті або інші порушення організації праці, правил внутрішнього розпорядку й безпечної роботи. За порушення трудової дисципліни в ст. 147 КЗпП заходами дисциплінарного стягнення визначено догану та звільнення. Накладаючи дисциплінарні стягнення, потрібно зважати на тяжкість вчиненого проступку, обставини, за яких його вчинено, оцінку попередньої роботи та поведінки працівника.

Матеріальна відповідальність працівника за шкоду, заподіяну ним підприємству, установі, організації при виконанні ним трудових обов'язків, є самостійним видом юридичної відповідальності, що регулюється нормами трудового законодавства й іншими нормативними актами. Підставами її застосування є шкода, заподіяна винним суб'єктом, який зобов'язаний компенсувати її в розмірах, встановлених законодавством. Суб'єктами матеріальної відповідальності є особи, що перебувають в трудових або членських відносинах з потерпілою стороною, господарством, роботодавцем.

Матеріальна відповідальність осіб, що працюють в аграрному секторі економіки, визначається різними законами й іншими нормативно-правовими актами. Так, за Законом України "Про фермерське господарство", трудові відносини у фермерському господарстві визначаються і регулюються членами господарства.

ПЛАН ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

з курсу “Законодавство і право в АПК”

Тема 1. Загальна характеристика аграрних,

земельних та екологічних правовідносин

1. Поняття та розмежування предметів аграрного, земельного та екологічного права.
2. Поняття та зміст аграрних правовідносин, їх класифікація.
3. Поняття та зміст земельних правовідносин, їх класифікація.
4. Поняття і зміст екологічних правовідносин та їх класифікація.

Література:

1. Аграрное, земельное и экологическое право Украины. Общие части учебных курсов: Учебн. пособ // Под ред. А.А. Погребного, И.И. Каракаша.– Х., 2000.
2. Аграрне право України: Підручник / За ред. В.З. Янчука. – 2-е вид., перероб. та допов. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 720 с.
3. Аграрне право України: Підручн. для студ. юрид. спец. вищ. закладів освіти / За ред.В.М. Гайворонського та В.П. Жушмана. – Х.: Право, 2005. – 240 с.
4. Аграрне право України: Підручник для студ. вищ. навч. закл./ За ред. О.О. Погрібного.- К.: Істина, 2006.- 448 с.
5. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка. – К.: ТОВ "Вид-во "Юрид. думка", 2005. – 848 с.
6. Правові основи майнових і земельних відносин. Навчальний посібник/ за ред. В.М. Єрмоленка. – К: Магістр ХХІ сторіччя, 2006. – 384 с.
7. Бичкова Ц.В. Регулювання сільськогосподарської діяльності і співвідношення цивільного та аграрного законодавства // Право України. - 1996. - № 7. - С. 38-42.
8. Беженар Г. М., Бердніков Є. С., Бондар Л. О., Гавриш Н. С., Гуревський В. К. Земельне право України: Підручник / Одеська націон. юридична академія / О.О. Погрібний, І.І. Каракаш (ред.). — К. : Істина, 2003. — 446 с.
9. Проблеми вдосконалення земельного та аграрного законодавства України в умовах ринкової економіки: Матер.наук.конф.–Б.Церква: БДАУ,2004.–128 с.
10. Проблемы теории аграрного, природоресурсового и экологического права и методики преподавания в юридических вузах России аграрно-правовых и эколого-правовых дисциплин: Матер. междунар. науч.-методолог семинара / Г.Е. Быстров, Т.С. Бакунина // Государство и право.– 1999. - № 5. – С. 55-70.
11. Титова Н.І. Співвідношення Земельного та Цивільного кодексів України: деякі проблеми // Право України. – 2004. - № 3. – С. 71-77.
12. Уркевич В.Ю. Проблеми теорії аграрних правовідносин: Монографія. – Х.: Харків юридичний, 2007. – 496 с.
13. Шелестов В. С. Предмет і система аграрного права: конспект лекції. - Х.: Укр. держ. юрид. акад., 1994. – 16 с.

Тема 2. Державне управління і контроль у сфері аграрних, земельних та екологічних відносин

1. Засади державно-правового регулювання сільського господарства.
2. Органи державного управління, контролю та інспекції в АПК.
3. Державне управління і контроль за використанням та охороною земель.
4. Державне управління в галузі охорони довкілля.

Література:

1. Аграрне право України: Підручник / За ред. В.З. Янчука. – 2-е вид., перероб. та допов. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 720 с.
2. Аграрне право України: Підручн. для студ. юрид. спец. вищ. закладів освіти / За ред. В.М. Гайворонського та В.П. Жушмана. – Х.: Право, 2005. – 240 с.
3. Аграрне право України: Підручник для студ. вищ. навч. закл. / За ред. О.О. Погрібного.- К.: Істина, 2006.- 448 с.
4. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка. – К.: ТОВ "Вид-во "Юрид. думка", 2005. – 848 с.
5. Правові основи майнових і земельних відносин. Навчальний посібник/ за ред. В.М. Єрмоленка. – К: Магістр ХХІ сторіччя, 2006. – 384 с.
6. Бичкова Ц.В. Регулювання сільськогосподарської діяльності і співвідношення цивільного та аграрного законодавства // Право України. -- 1996. - № 7. - С. 38--42.
7. Беженар Г. М., Бердніков Є. С., Бондар Л. О., Гавріш Н. С., Гуревський В. К. Земельне право України: Підручник / Одеська націон. юридична академія / О.О. Погрібний, І.І. Каракаш (ред.). — К. : Істина, 2003. — 446 с.
8. Кулинич П.Ф. Ринок земель як об'єкт правового регулювання // Право України. – 2005. - № 11.
9. Правовое регулирование развития АПК Украины/ Ц. В. Бычкова, П. Ф. Кулинич, В. Н. Петрина, В. М. Стретович, З. А. Павлович / НАН України. Ин-т гос-ва и права им. В. М. Корецкого. – К.: Наук. думка, 1993. – 148 с.
10. Мірошніченко А.М. Земельне право України. Навчальний посібник. – К.: Ін-т законодавства ВРУ, 2007. – 432с.
11. Земельне право України: Підручник / За ред. М.В. Шульги. – К.: Юрінком Інтер. – 2004. – 368 с.
12. Земельні відносини в Україні. Організаційно-правовий механізм / Державний комітет України по земельних ресурсах / За заг. ред. А.С. Даниленка. — К.: К.І.С., 2001. — 128 с.

Тема 3. Правове становище суб'єктів господарювання в АПК

1. Правове становище аграрних господарських товариств.
2. Правове становище фермерських господарств.
3. Правове становище особистих селянських господарств.
4. Правове становище державних сільськогосподарських підприємств.
5. Правове становище сільськогосподарських кооперативів.

Література:

1. Цивільний кодекс України. – К.: Юрінком Інтер, 2008.
2. Господарський Кодекс України. – К.: Юрінком Інтер, 2008.
3. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17 липня 1997 р // www.rada.gov.ua.
4. Про фермерське господарство: Закон України від 19 червня 2003 р. // www.rada.gov.ua.
5. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15 травня 2003 р
6. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців: Закон України від 15 травня 2003 року // www.rada.gov.ua.
7. Про фіксований сільськогосподарський податок: Закон України від 17 грудня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. –1999.-№5-6.– Ст.39.
8. Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі: Закон України від 10 липня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 41. – Ст. 188.
9. Про сільськогосподарську дорадчу діяльність: Закон України від 17 червня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України.–2004.-№38.–Ст. 470.
10. Гафурова О.В. Сільськогосподарські виробничі кооперативи: права та обов'язки членів. Монографія. – К.: МАУП, 2006.- 200 с.
11. Єрмоленко В.М. Майнові правовідносини приватних сільськогосподарських підприємств: теорія, законодавство, практика. Монографія – К.: Магістр ХХІ сторіччя, 2005. – 304 с.
12. Курман Т.В. Правовое обеспечение хозяйственной деятельности государственных специализированных сельскохозяйственных предприятий. Монография. – СПД-ФЛ Чальцев А.В., 2006. – 208с.
13. Підприємництво а аграрній сфері економіки / За ред П.Т. Саблука, М.Й. Маліка. – К.: ІАЕ, 1998. – 514 с.
14. Проблеми права власності та господарювання у сільському господарстві. Монографія / За ред. В.І. Семчика – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. – 216 с.
15. Уркевич В.Ю. Становлення сільськогосподарських кооперативів в умовах ринкової економіки України: деякі правові аспекти. Монографія. – Х.: ТОВ «Одісей», 2004. – 120 с.
16. Шульга М.В., Жушман В.П., Кулинич П.Ф., Уркевич В.Ю. Фермерське господарство: правові засади створення, функціонування та припинення. Х.: Консум, 2004.

Тема 4. Правове регулювання тваринництва

1. Загальна характеристика аграрно-правових інститутів сільськогосподарської діяльності у галузі тваринництва.
2. Правове регулювання племінної справи у тваринництві.
3. Правове регулювання бджільництва.
4. Правове регулювання виробництва рибної продукції.

Література:

1. Цивільний кодекс України. – К.: Юрінком Інтер, 2008.

2. Господарський Кодекс України. – К.: Юрінком Інтер, 2008.
3. Про племінну справу в тваринництві: Закон України від 17 червня 1999 року // Офіційний вісник України. – 1999. – № 27.
4. Про бджільництво: Закон України від 2 лютого 2000 року // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 21. – Ст. 157.
5. Про внесення змін до Закону України "Про ветеринарну медицину"// Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 5-6. – Ст. 53.
6. Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукції з них: Закон України від 6 лютого 2003 року // Урядовий кур'єр. – 2003. – № 46. – 12 березня.
7. Про молоко та молочні продукти: Закон України від 24.06.2004 року // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 47. – Ст. 513.
8. Про безпечність та якість харчових продуктів: Закон України від 6 вересня 2005 року // Відомості Верховної Ради України. – 2005. - № 50. – Ст. 533.
9. Про затвердження Положення про Центральну галузеву дегустаційну комісію з оцінки якості м'ясо-молочних продуктів в системі Міністерства аграрної політики України та Інструкції про порядок проведення оцінки якості м'ясо-молочних продуктів: Наказ Міністерства аграрної політики України від 25 квітня 2006 року № 213 // www.rada.gov.ua.
10. Аграрне право України: Підручник / За ред. В.З. Янчука. – 2-е вид., перероб. та допов. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 720 с.
11. Аграрне право України: Підручн. для студ. юрид. спец. вищ. закладів освіти / За ред. В.М. Гайворонського та В.П. Жушмана. – Х.: Право, 2005. – 240 с.
12. Аграрне право України: Підручник для студ. вищ. навч. закл./ За ред. О.О. Погрібного.- К.: Істина, 2006.- 448 с.

Тема 5. Правове регулювання рослинництва

1. Правова охорона прав на сорти рослин.
2. Правове регулювання насінництва.
3. Правове регулювання захисту рослин.
4. Правові аспекти вирощування наркотичних рослин.

Література:

1. Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 21 квітня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - № 21. – Ст. 218.
2. Про насіння і садивний матеріал: Закон України від 26 грудня 2002 року // Голос України. - 2003. - 28 січня.
3. Про захист рослин: Закон України від 14 жовтня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. - № 50-51. – Ст. 310.
4. Про карантин рослин: Закон України від 30 червня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - № 34. – Ст. 352.

5. Про пестициди і агрохімікати: Закон України від 2 березня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. - № 14. – Ст. 91.
6. Про зерно та ринок зерна в Україні: Закон України від 4 липня 2002 р. // Урядовий кур'єр. – 2002. - № 138. – 31 липня.
7. Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру: Закон України від 17 червня 1999 року // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 32. – Ст. 268.
8. Про виноград та виноградне вино: Закон України від 16 червня 2005 року // Урядовий кур'єр. – 2005. - № 168. – 7 вересня.
9. Про затвердження Положення про Державну службу з карантину рослин України: Наказ Міністерства аграрної політики України від 8 травня 2007 року № 310 // www.rada.gov.ua.
10. Положення про Державну інспекцію з охорони прав на сорти рослин: Наказ Державної служби з охорони прав на сорти рослин від 16 січня 2003 року № 17-1 // www.liga.gov.ua.
11. Про затвердження Положення про Державну хлібну інспекцію Автономної Республіки Крим, обласну державну хлібну інспекцію: Наказ Міністерства аграрної політики України від 21 жовтня 2004 року № 372 // www.rada.gov.ua.
12. Про затвердження Положення про Українську державну насінневу інспекцію: Наказ Мінагрополітики України від 23 березня 2004 року № 97 // www.liga.gov.ua.
13. Про затвердження положень про державні станції захисту рослин Автономної Республіки Крим і областей: Наказ Мінагрополітики України від 18 липня 2000 року № 127 // www.liga.gov.ua.

Тема 6. Право земельної власності та землекористування

1. Загальна характеристика права власності на землю.
2. Правове регулювання приватизації земель.
3. Право користування землею.
4. Правове регулювання оренди землі.
5. Правове регулювання обмежень прав на землю.

Література:

1. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року – К., 2008.
2. Про захист конституційних прав громадян на землю: Закон України від 20 січня 2005 року // Офіційний вісник України. – 2005. - № 4.
3. Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 5 червня 2003 року // Урядовий кур'єр. – 2003. - № 124. – 9 липня.
4. Науково-практичний коментар Земельного кодексу України / За заг. ред. В.В. Медведчука. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 212.
5. Носік В.В. Право власності на землю українського народу. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.

6. Беженар Г. М., Бердніков Є. С., Бондар Л. О., Гавріш Н. С., Гуревський В. К. Земельне право України: Підручник / Одеська націон. юрид. академія / О.О. Погрібний (ред.), І.І. Каракаш (ред.). — К. : Істина, 2003. — 446 с.
7. Земельне право: Підручник для студентів юрид. спеціальн. вищ. навч. закл. / За ред. В.І. Семчика, П.Ф. Кулинич. — К.: ІнЮре, 2001. — 424 с.
8. Земельне право України: Підручник / За ред. М.В. Шульги. — К.: Юрінком Інтер. — 2004. — 368 с.
9. Мірошниченко А.М. Земельне право України. Навчальний посібник. — К.: Ін-т законодавства ВРУ, 2007. — 432 с.
10. Правові основи майнових і земельних відносин. Навчальний посібник / За ред. В.М. Єрмоленка. — К: Магістр ХХІ сторіччя, 2006. — 384 с.
11. Семчик В.І. Соціально-правові гарантії земельної власності і землекористування // Землевпорядний вісник. — 1997. — № 1.
12. Землі сільськогосподарського призначення: права громадян України. — Науково-навч. посібник / За ред. Н.І. Титової. — Л.: ПАІС, 2005. — 368 с.
13. Кулинич П.Ф. Право постійного землекористування: для кого воно постійне // Юридичний журнал. — 2005. - № 5.
14. Заставська Л. П. Право власності на землю в Україні (розвиток та основні риси): Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.06 / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. — К., 2003. — 19 с.
15. Будзилович І., Юрченко А. Оренда землі в Україні (історико-правовий нарис) // Право України. — 1994. — № 10.
16. Бусуйок Д.В. Обмеження прав на землю за законодавством України. Монографія. — К.: Юридична думка, 2006. — 144с .

Тема 7. Правова охорона та використання природних ресурсів

2. Правова охорона та використання земель.
3. Правова охорона і використання водних ресурсів.
4. Правова охорона і використання надр.
5. Правова охорона атмосферного повітря.
6. Правова охорона і використання лісів та рослинного світу.
7. Правова охорона і використання тваринного світу.

Література:

1. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року – К., 2008.
2. Лісовий кодекс України, 2006 р. – К.: Юрінком Інтер, 2008.
3. Водний кодекс України від 20 липня 1995 р. – К.: Юрінком Інтер, 2008.
4. Кодекс України про надра від 27 липня 1994 р. – К.: Юрінком Інтер, 2008.
5. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. // www.rada.gov.ua.
6. Про охорону атмосферного повітря: Закон України в редакції від 21 червня 2001 р. // www.rada.gov.ua.
7. Про рослинний світ: Закон України від 9 квітня 1999 р.
8. Про тваринний світ: Закон України від 8 грудня 2001 р.

9. Про охорону земель: Закон України від 19 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 349.
10. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19 червня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 350.
11. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка. – К.: ТОВ "Вид-во "Юрид. думка", 2005. – 848 с.
12. Бавбекова Е.А., Бондар Л.О., Гавриш Н.С., Глотова О.В., Гуревський В.К. Природноресурсове право України: Навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. / Одеська нац. юрид. акад. / І.І. Каракаш (ред.). – К.: Істина, 2005. – 376 с.
13. Гетьман А.П., Шульга М.В., Попов В.К., Анісімова Г.В., Гордєєв В.І. Екологічне право України: Підручник для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого / А.П. Гетьман (ред.), М.В. Шульга (ред.). — Х. : Право, 2005. — 384 с.
14. Андрейцев В.І., Балюк Г. І., Бобкова А. Г., Ковальчук Т. Г., Краснова М. В. Екологічне право. Особлива частина: Підручник для студ. юрид. вузів і факульт. Повний академічний курс / Київ. націон. ун-т ім. Тараса Шевченка. Юрид. фак. / Андрейцев В.І. (ред.). – К.: Істина, 2001. – 544 с.
15. Бойчук Ю.Д., Шульга М.В., Цалін Д.С., Дем'яненко В.І. Основи екології та екологічного права: Навч. посіб. / Ю.Д. Бойчук, М.В. Шульга (ред.). — Суми: Університетська книга, 2004. — 352 с.
16. Аніщенко В.О., Боровий В.О. Моніторинг і охорона земель: Навчальний посібник. – К.: КНУБА, 2003. – 176 с.

Тема 8. Правові засади функціонування національної екологічної мережі

1. Поняття та основні складові національної екологічної мережі.
2. Правовий режим природно-заповідного фонду України.
3. Об'єкти правового регулювання Червоної та Зеленої книги України

Література:

1. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. // www.rada.gov.ua.
2. Про екологічну мережу України: Закон України від 24 червня 2004 р.
3. Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки: Закон України від 21 вересня 2000 р. // www.rada.gov.ua.
4. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16 червня 1992 р. // www.rada.gov.ua.
5. Про Червону книгу України: Закон України, 2002 р. // www.rada.gov.ua.
6. Про курорти: Закон України від 5 жовтня 2000 р. // www.rada.gov.ua.
7. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року – К., 2008.
8. Водний кодекс України від 20 липня 1995 р. – К.: Юрінком Інтер, 2008.
9. Лісовий кодекс України, 2006 р. – К.: Юрінком Інтер, 2008.

10. Бобкова А.Г. Рекреационное право: Учеб. пособие для студ. спец. "Правоведение" / Донецкий национ. ун-т. — Донецк, 2000. — 249 с.
11. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка. — К.: ТОВ "Вид-во "Юрид. думка", 2005. — 848 с.
12. Бавбекова Е.А., Бондар Л.О., Гавриш Н.С., Глотова О.В., Гуревський В.К. Природноресурсове право України: Навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. / Одеська нац. юрид. акад. / І.І. Каракаш (ред.). — К.: Істина, 2005. — 376 с.
13. Гетьман А.П., Шульга М.В., Попов В.К., Анісімова Г.В., Гордєєв В.І. Екологічне право України: Підручник для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого / А.П. Гетьман (ред.), М.В. Шульга (ред.). — Х. : Право, 2005. — 384 с.
14. Андрейцев В.І., Балюк Г. І., Бобкова А. Г., Ковальчук Т. Г., Краснова М. В. Екологічне право. Особлива частина: Підручник для студ. юрид. вузів і факульт. Повний академічний курс / Київ. націон. ун-т ім. Тараса Шевченка. Юрид. фак. / Андрейцев В.І. (ред.). — К.: Істина, 2001. — 544 с.
15. Бойчук Ю.Д., Шульга М.В., Цалін Д.С., Дем'яненко В.І. Основи екології та екологічного права: Навч. посіб. / Ю.Д. Бойчук, М.В. Шульга (ред.). — Суми: Університетська книга, 2004. — 352 с.

Тема 9. Юридична відповідальність за порушення аграрного, земельного та екологічного законодавства

1. Поняття, суб'єкти та об'єкти аграрних, земельних та екологічних правопорушень.
2. Юридична відповідальність за порушення аграрного законодавства.
3. Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства.
4. Юридична відповідальність за порушення екологічного законодавства.

Література:

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року. — К., 2008.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року — К., 2008.
3. Цивільний кодекс України. Офіційний текст // Міністерство юстиції України. - К.: Юрінком Інтер, 2008. — 464 с.
4. Кодекс законів про працю України, затверджений Законом від 10 грудня 1971 року, із змінами та доповненн. — К.: Юрінком Інтер, 2008. — 162 с.
5. Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення: Закон України від 13 грудня 2001 р. // www.rada.gov.ua.
6. Бабенко В.І., Руденко М.В. Прокурор у галузі охорони довкілля: Сутність, повноваження, організація: Навч. посібник для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. — К.: Видавничий дім "Ін Юре", 2005. — 408 с.
7. Гавриш С.Б. Кримінально-правова охорона довкілля в Україні: Проблеми теорії, застосування і розвитку кримінального законодавства / Верховна Рада України; Інститут законодавства. — К.: АТ "Книга", 2002. — 634 с.

8. Голуб С.А. Кримінальна відповідальність за незаконне полювання / Вищий навч. заклад "Націон. акад. упр-ня". — К.: Азимут-Україна, 2004. — 148 с.
9. Дотримання вимог природоохоронного законодавства в Україні: Зб. матеріалів / Верховна Рада України; Комітет з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи. — К.: Парламентське видавництво, 2003. — 300 с.
10. Дудоров О. О. Відповідальність за злочини проти довкілля: Науково-практичний коментар розділу VIII Особливої частини нового КК України / Азовський регіональний ін-т управління при Запорізькому держ. ун-ті. — Бердянськ: АРІУ при ЗДУ, 2001. — 84 с.
11. Застосування екологічного та земельного законодавства: Судова практика / Українська наукова асоціація; Українська екологічна академія наук / М.І. Малишко (упоряд.). — К., 2004. — 38 с.
12. Присяжний В.М. Кримінальна відповідальність за забруднення, засмічення та виснаження водних об'єктів / Національна академія управління. — К. : Нац. академія управління, 2004. — 232 с.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

з курсу “Законодавство і право в АПК”

Тема 1. Загальна характеристика аграрних, земельних та екологічних правовідносин

1. Поняття та розмежування предметів аграрного, земельного та екологічного права.
2. Поняття та зміст аграрних правовідносин, їх класифікація.
3. Поняття та зміст земельних правовідносин, їх класифікація.
4. Поняття і зміст екологічних правовідносин та їх класифікація.

Література: див. список літератури до відповідної теми лекції.

Тема 2. Державне управління і контроль у сфері аграрних, земельних та екологічних відносин

1. Засади державно-правового регулювання сільського господарства.
2. Органи державного управління, контролю та інспекції в АПК.
3. Державне управління і контроль за використанням та охороною земель.
4. Державне управління в галузі охорони довкілля.

Література: див. список літератури до відповідної теми лекції.

Тема 3. Правове становище суб'єктів господарювання в АПК

1. Правове становище аграрних господарських товариств.
2. Правове становище фермерських господарств.
3. Правове становище особистих селянських господарств.
4. Правове становище державних сільськогосподарських підприємств.
5. Правове становище сільськогосподарських кооперативів.

Література: див. список літератури до відповідної теми лекції.

Тема 4. Правове регулювання тваринництва

1. Загальна характеристика аграрно-правових інститутів сільськогосподарської діяльності у галузі тваринництва.
2. Правове регулювання племінної справи у тваринництві.
3. Правове регулювання бджільництва.
4. Правове регулювання виробництва рибної продукції.

Література: див. список літератури до відповідної теми лекції.

Тема 5. Правове регулювання рослинництва

1. Правова охорона прав на сорти рослин.
2. Правове регулювання насінництва.
3. Правове регулювання захисту рослин.
4. Правові аспекти вирощування наркотичних рослин.

Література: див. список літератури до відповідної теми лекції.

Тема 6. Право земельної власності та землекористування

1. Загальна характеристика права власності на землю.
2. Правове регулювання приватизації земель.
3. Право користування землею.
4. Правове регулювання оренди землі.
5. Правове регулювання обмежень прав на землю.

Література: див. список літератури до відповідної теми лекції.

Тема 7. Правова охорона та використання природних ресурсів

1. Правова охорона та використання земель.
2. Правова охорона і використання водних ресурсів.
3. Правова охорона і використання надр.
4. Правова охорона атмосферного повітря.
5. Правова охорона і використання лісів та рослинного світу.
6. Правова охорона і використання тваринного світу.

Література: див. список літератури до відповідної теми лекції.

Тема 8. Правові засади функціонування національної екологічної мережі

1. Поняття та основні складові національної екологічної мережі.
2. Правовий режим природно-заповідного фонду України.
3. Об'єкти правового регулювання Червоної та Зеленої книги України

Література: див. список літератури до відповідної теми лекції.

Тема 9. Юридична відповідальність за порушення аграрного, земельного та екологічного законодавства

1. Поняття, суб'єкти та об'єкти аграрних, земельних та екологічних правопорушень.
2. Юридична відповідальність за порушення аграрного законодавства.

3. Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства.
4. Юридична відповідальність за порушення екологічного законодавства.

Література:

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року. – К., 2008.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року – К., 2008.
3. Цивільний кодекс України. Офіційний текст // Міністерство юстиції України. - К.: Юрінком Інтер, 2008. – 464 с.
4. Кодекс законів про працю України, затверджений Законом від 10 грудня 1971 року, із змінами та доповненн. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 162 с.
5. Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення: Закон України від 13 грудня 2001 р. // www.rada.gov.ua.
6. Бабенко В.І., Руденко М.В. Прокурор у галузі охорони довкілля: Сутність, повноваження, організація: Навч. посібник для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. — К.: Видавничий дім "Ін Юре", 2005. — 408 с.
7. Гавриш С.Б. Кримінально-правова охорона довкілля в Україні: Проблеми теорії, застосування і розвитку кримінального законодавства / Верховна Рада України; Інститут законодавства. — К.: АТ "Книга", 2002. — 634 с.
8. Голуб С.А. Кримінальна відповідальність за незаконне полювання / Вищий навч. заклад "Націон. акад. упр-ня". — К.: Азимут-Україна, 2004. — 148 с.
9. Дотримання вимог природоохоронного законодавства в Україні: Зб. матеріалів / Верховна Рада України; Комітет з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи. — К.: Парламентське видавництво, 2003. — 300 с.
10. Дудоров О. О. Відповідальність за злочини проти довкілля: Науково-практичний коментар розділу VIII Особливої частини нового КК України / Азовський регіональний ін-т управління при Запорізькому держ. ун-ті. — Бердянськ: АРІУ при ЗДУ, 2001. — 84 с.
11. Застосування екологічного та земельного законодавства: Судова практика / Українська наукова асоціація; Українська екологічна академія наук / М.І. Малишко (упоряд.). — К., 2004. — 38 с.
12. Присяжний В.М. Кримінальна відповідальність за забруднення, засмічення та виснаження водних об'єктів / Національна академія управління. — К. : Нац. академія управління, 2004. — 232 с.

ПЛАНИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ з курсу “ Законодавство і право в АПК ”

Тема 1. Загальна характеристика аграрних, земельних та екологічних правовідносин

Питання для самостійного вивчення

1. Основні напрямки розвитку аграрного права на сучасному етапі.
2. Предмет та система аграрного права зарубіжних країн.
3. Основні напрямки розвитку земельного права на сучасному етапі.
4. Загальна характеристика земельного законодавства зарубіжних країн.
5. Основні напрямки розвитку екологічного права на сучасному етапі.
6. Предмет та система міжнародного та європейського права природного середовища.

Теми рефератів

6. Історія становлення аграрного права як самостійної галузі права.
7. Нові правові інститути аграрного права України.
8. Сучасна наука аграрного права.
9. Проблеми реалізації аграрних правовідносин.
10. Історія земельних правовідносин в Україні.
11. Особливості здійснення земельної реформи в Україні.
12. Історія становлення екологічного права як самостійної галузі права.
13. Новели екологічного законодавства України.
14. Проблеми кодифікації еколого-правових норм.

Література: див. список літератури до відповідної теми.

Тема 2. Державне управління і контроль у сфері аграрних, земельних та екологічних відносин

Питання для самостійного вивчення

5. Форми і методи регулятивної діяльності державних органів у сільському господарстві.
6. Структура Міністерства аграрної політики України.
7. Порядок здійснення державного і самоврядного контролю за використанням та охороною земель.
8. Державний земельний кадастр.
9. Функції державного управління в галузі охорони довкілля.
10. Поняття економіко-правового механізму природокористування та охорони навколишнього природного середовища.

Теми рефератів

7. Проблеми вдосконалення державного регулювання в АПК.
8. Основні напрями державної аграрної політики.
9. Регіональні програми використання та охорони земель.

10. Правове забезпечення державного моніторингу земель.
11. Правове забезпечення землеустрою і землевпорядного процесу.
12. Правове забезпечення державного моніторингу довкілля.
13. Державний облік у галузі природокористування й охорони довкілля.
14. Державний екологічний контроль.
15. Державна стандартизація і нормування в галузі охорони довкілля.
16. Правове регулювання державної екологічної експертизи.
17. Державне фінансування екологічних заходів.
18. Збори за спеціальне природокористування та забруднення навколишнього природного середовища.

Література: див. список літератури до відповідної теми.

Тема 3. Правове становище суб'єктів господарювання в АПК

Питання для самостійного вивчення

5. Особливості регулювання трудових відносин в сільському господарстві.
6. Правове регулювання оподаткування суб'єктів господарювання в АПК.
7. Правове регулювання договірних відносин у сільському господарстві.
8. Правове забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції.

Теми рефератів

7. Правові аспекти фермерства в Україні та в США (порівняльний аналіз).
8. Контрактація та інші окремі договори щодо реалізації сільськогосподарської продукції.
9. Особливості аграрно-правового регулювання ринку зерна та заставних закупівель сільськогосподарської продукції.
10. Договори у сфері матеріально-технічного забезпечення.
11. Договори меліоративного та агрохімічного обслуговування.
12. Договори на використання науково-технічної продукції.
13. Порядок розгляду спорів щодо виконання договірних зобов'язань.
14. Відповідальність виробників, постачальників та продавців щодо забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції.
15. Податкові зобов'язання особистого селянського господарства.

Практичні завдання

Задача 1. У статуті сільськогосподарського виробничого кооперативу було зазначено:

- 1) у випадку виходу членів кооперативу повна вартість паю буде виплачуватись протягом 10 років або одноразово в розмірі 50 % вартості паю;
- 2) при виході з кооперативу особа має право на повернення будь-якої земельної ділянки за рішенням загальних зборів кооперативу, в свою чергу кооператив повинен компенсувати їй різницю між вартістю земельної ділянки, що була передана, та тієї, що повертається, у грошовій або майновій формі (за вибором члена кооперативу);

3) член кооперативу, який відпрацював в ньому менше 5 років не має права на отримання майнового паю.

Розв'яжіть задачу. Чи порушено майнові і земельні права членів кооперативу? Поясніть порядок виходу з членів кооперативу. Дати обгрунтовану відповідь з посиланням на відповідні статті нормативно-правових актів.

Задача 2. У 2004 році у своєму листі щодо можливості визначення статусу сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів як неприбуткових організацій Державна податкова адміністрація України дійшла висновку, що зазначені кооперативи не можуть бути включені до Реєстру неприбуткових організацій і установ, а тому відповідно не можуть користуватись податковими пільгами, які передбачені пунктом 7.11 Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств”.

Розв'яжіть задачу. Поясніть, чи є відповідь Державної податкової адміністрації правомірною? Якими нормативно-правовими актами регулюється діяльність сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів? З якою метою створюються зазначені кооперативи?

Література: див. список літератури до відповідної теми.

Тема 4. Правове регулювання тваринництва

Питання для самостійного вивчення

5. Правове регулювання ветеринарної медицини.
6. Правовий режим карантину тварин.
7. Особливості правової охорони прав на штами мікроорганізмів.
8. Правове регулювання здійснення операцій зі штамми мікроорганізмів.

Темі рефератів

5. Договір про ветеринарне обслуговування.
6. Державний ветеринарно-санітарний контроль, права та обов'язки учасників.
7. Порядок оформлення повного патенту на штами мікроорганізмів.
8. Порядок оформлення деклараційного патенту на штами мікроорганізмів.
9. Порівняльний аналіз правових аспектів племінної справи в Україні та ... (зарубіжній країні на вибір студента).
10. Порівняльний аналіз правових аспектів бджільництва в Україні та ... (зарубіжній країні на вибір студента).
11. Порівняльний аналіз правових аспектів виробництва рибної продукції в Україні та ... (зарубіжній країні на вибір студента).

Література: див. список літератури до відповідної теми.

Тема 5. Правове регулювання рослинництва

Питання для самостійного вивчення

5. Право власності на сорт рослин.
6. Ліцензійний договір на сорт рослин.
7. Порядок сертифікації насіння та садивного матеріалу.
8. Порядок впровадження особливого режиму захисту рослин.

Теми рефератів

5. Порядок здійснення сортового та насінневого контролю.
6. Правове регулювання поводження з пестицидами й агрохімікатами.
7. Правовий захист рослинного світу України від занесення карантинних організмів.
8. Правове регулювання використання рослин, що містять наркотичні засоби, для промислових цілей.

Література: див. список літератури до відповідної теми.

Тема 6. Право земельної власності та землекористування

Питання для самостійного вивчення

5. Юридичні гарантії здійснення приватизації земель.
6. Правове регулювання суборенди земельної ділянки.
7. Підстави та порядок припинення дії земельного сервітуту.
8. Емфітевзис та суперфіцій як обмеження права користування чужою земельною ділянкою.

Теми рефератів

6. Види використання земельної ділянки способами, які суперечать екологічним вимогам.
7. Правове регулювання сплати земельного податку.
8. Правове регулювання орендної плати за землю.
9. Обмеження прав на землю в межах зон особливого режиму використання земель.
10. Зміст права добросусідства.
11. Порівняльний аналіз правових аспектів права власності на землю в Україні та ... (зарубіжній країні на вибір студента).
12. Порівняльний аналіз правових аспектів користування землею в Україні та ... (зарубіжній країні на вибір студента).
13. Порівняльний аналіз правових аспектів оренди землі в Україні та ... (зарубіжній країні на вибір студента).

Практичні завдання

Задача 1. У 2002 році в процесі реорганізації колективного сільськогосподарського підприємства “Славутич” було створено товариство з обмеженою відповідальністю “Славутич”. Засновники зазначеного товариства внесли до статутного фонду підприємства свої земельні частки (паї), право на які посвідчувалось Сертифікатом про право на земельну частку (пай). Крім того, для формування земельної ділянки підприємства вони уклали ряд договорів про оренду земельних часток (паїв) з селянами, зазначивши в них, що орендна плата буде складати 100 грн. в місяць.

Розв’яжіть задачу. Чи порушено порядок формування земельної ділянки товариства з обмеженою відповідальністю? Чи порушено порядок оренди земельних часток (паїв)? Чи порушено порядок визначення розміру орендної плати за земельну частку (пай)? Дати обґрунтовану відповідь з посиланням на відповідні статті нормативно-правових актів.

Розв’яжіть задачу. Чи має Іванов право на землю? Чи правомірне його звільнення без права на земельний та майновий паї? Дати обґрунтовану відповідь з посиланням на відповідні статті нормативно-правових актів.

Література: див. список літератури до відповідної теми.

Тема 7. Правовий режим земель сільськогосподарського та іншого призначення

Питання для самостійного вивчення

1. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення.
2. Правовий режим земель житлової та громадської забудови.
3. Правовий режим земель водного фонду.
4. Правовий режим земель лісгосподарського призначення.
5. Правовий режим земель промисловості, транспорту, зв’язку, енергетики, оборони та іншого призначення.
6. Правовий режим земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення.
7. Правовий режим земель оздоровчого та рекреаційного призначення.
8. Правовий режим земель історико-культурного призначення.

Теми рефератів

7. Правовий режим земель резервного фонду.
8. Правовий режим водоохоронних зон.
9. Порядок використання земель лісгосподарського призначення.
10. Правовий режим охоронних та санітарно-захисних зон.
11. Правовий режим земель залізничного транспорту.
12. Правовий режим земель автомобільного транспорту та дорожнього господарства.

Література: див. список літератури до відповідної теми.

Тема 8. Правова охорона та використання природних ресурсів

Питання для самостійного вивчення

1. Поняття, предмет та основні інститути водного права.
2. Поняття, предмет та основні інститути гірничого права.
3. Поняття, предмет та основні інститути лісового права.
4. Поняття, предмет та основні інститути флористичного права.
5. Поняття, предмет та основні інститути фауністичного права.

Теми рефератів

8. Поняття та сутність басейнового принципу державного управління у сфері використання, охорони та відтворення водних ресурсів.
9. Державний облік та моніторинг у галузі охорони атмосферного повітря.
10. Правовий режим геологічної інформації.
11. Державний кадастр родовищ і проявів корисних копалин.
12. Державний кадастр рослинного світу.
13. Державний лісовий кадастр.
14. Державний кадастр тваринного світу.
15. Правове регулювання мисливства.
16. Правове регулювання рибальства.

Практичні завдання

Задача 1. Житель міста Рожни Сидоренко на належній йому на праві приватної власності земельній ділянці розпочав будівництво колодязя глибиною 15 м, маючи на меті використовувати прісні підземні води для побутових і господарських потреб за допомогою спеціального технічного приладу (відцентрового насоса).

Під час проведення вказаних робіт його відвідав інспектор територіальної інспекції гірничого нагляду, який, перевіривши умови та характер даних робіт, виніс постанову про їх припинення та наклав на Сидоренка адміністративний штраф.

Сидоренко оскаржив цю постанову до суду з вимогою усунення перешкод у користуванні природними ресурсами та стягнення збитків, заподіяних йому незаконним рішенням інспектора.

Розв'яжіть задачу. Чи є підстави для юридичної відповідальності? Дати обґрунтовану відповідь з посиланням на відповідні статті нормативно-правових актів.

Література: див. список літератури до відповідної теми.

Тема 9. Правові засади функціонування національної екологічної мережі

Питання для самостійного вивчення

1. Правовий режим курортів та лікувально-оздоровчих територій.
2. Природні об'єкти, що мають особливу наукову цінність.
3. Водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення.
4. Правовий режим полезахисних природних (лісових) смуг.

Теми рефератів

6. Організаційно-правові засади збереження біорізноманіття.
7. Порядок вилучення земель природно-заповідного фонду для суспільних потреб.
8. Державне управління заповідною справою.
9. Правове регулювання зеленого (екологічного) туризму.
10. Правовий режим пам'яток природи.
11. Проблеми формування Всеєвропейської екологічної мережі.
12. Правове забезпечення реалізації Програми "Людина і біосфера" ЮНЕСКО в Україні.
13. Порівняльний аналіз правового регулювання заповідною справою в Україні та ... (зарубіжній країні на вибір студента).

Література: див. список літератури до відповідної теми.

Тема 10. Юридична відповідальність за порушення аграрного, земельного та екологічного законодавства

Питання для самостійного вивчення

1. Дисциплінарна відповідальність осіб, зайнятих у сільськогосподарському виробництві.
2. Міжнародно-правова відповідальність за екологічні правопорушення.

Теми рефератів

1. Юридична відповідальність за самовільне заволодіння земельною ділянкою.
2. Юридична відповідальність у сфері поводження з небезпечними відходами.
3. Юридична відповідальність у сфері поводження з генетично-модифікованими організмами.
4. Юридична відповідальність у сфері радіоекологічної безпеки.
5. Юридична відповідальність за порушення законодавства з питань племінної справи, бджільництва, виробництва рибної продукції, охорони прав на сорти рослин, насінництва, захисту рослин (на вибір студента).

6. Юридична відповідальність за порушення водного права, гірничого права, лісового права, флористичного права, фауністичного права (на вибір студента).
7. Юридична відповідальність за порушення законодавства про охорону і використання виключної (морської) економічної зони.
8. Міжнародне екологічне судочинство.

Література: див. список літератури до відповідної теми.

**ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ
з дисципліни “Законодавство і право в АПК”**

1. Аграрні відносини поділяються на:

- 1) внутрішні та зовнішні;
- 2) прості та складні;
- 3) комплексні та некомплексні;
- 4) структуровані та неструктуровані;
- 5) систематизовані та несистематизовані.

2. Предмет аграрного права

- 1) сукупність комплексних, інтегрованих і спеціалізованих суспільних аграрних відносин;
- 2) сукупність комплексних та інтегрованих суспільних аграрних відносин;
- 3) сукупність інтегрованих і спеціалізованих суспільних аграрних відносин;
- 4) сукупність комплексних суспільних аграрних відносин;
- 5) сукупність спеціалізованих суспільних аграрних відносин.

3. Вкажіть пропущене слово

Земельна частка (пай) є правом на земельну частку в гектарах з відповідною грошовою оцінкою без виділення у загальному масиві земель.

(впишіть вірну відповідь в бланк відповідей)

4. Природні і природно-антропогенні цінності, з приводу яких складаються екологічні відносини – це:

- 1) предмет екологічного права;
- 2) об'єкт екологічного права;
- 3) метод екологічного права;
- 4) джерело екологічного права;
- 5) функція екологічного права.

5. Сукупність засобів і способів впливу на учасників екологічних відносини – це:

- 1) предмет екологічного права;
- 2) об'єкт екологічного права;
- 3) метод екологічного права;
- 4) джерело екологічного права;
- 5) функція екологічного права.

6. Статутами сільськогосподарських виробничих кооперативів можуть покладатись наступні види дисциплінарної відповідальності на їх членів:

- 1) догана; звільнення; виключення з членів кооперативу без майнової частки (паю);
- 2) догана; звільнення;
- 3) догана; звільнення; штраф;
- 4) догана; звільнення; виключення з членів кооперативу;
- 5) звільнення; виключення з членів кооперативу.

7. При виході із кооперативу особа має право на:

- 1) отримання майнового паю натурою, грішми або, за бажанням, цінними паперами; а земельної ділянки - в натурі;
- 2) отримання майнового паю натурою, грішми або, за бажанням, цінними паперами;
- 3) отримання майнового паю натурою, або за бажанням, цінними паперами; а земельної ділянки - в натурі;
- 4) отримання майнового паю натурою, або грішми; а земельної ділянки - в натурі;
- 5) отримання майнового паю натурою.

8. Сільськогосподарський виробничий кооператив утворюється з метою:

- 1) отримання прибутку;
- 2) для задоволення матеріальних та інших потреб членів;
- 3) не має на меті отримання прибутку;
- 4) для задоволення матеріальних потреб членів;
- 5) для задоволення фінансових потреб членів.

9. Встановіть відповідність між поняттям та його визначенням:

А	сервітут	1	право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб;
В	суперфіцій	2	право на обмежене платне або безоплатне користування чужою земельною ділянкою;
С	емфітевзис	3	право користування чужою земельною ділянкою для забудови.

10. За підсумками фінансового року з доходу, що залишився у розпорядженні кооперативу у розмірі до 20% коштів, визначених до розподілу, виплачуються:

- 1) кооперативні виплати;
- 2) виплати часток доходу на паї;
- 3) кооперативні виплати та виплати часток доходу на паї;
- 4) премії;
- 5) заробітна плата членам кооперативу.

11. Право власності на землю сільськогосподарські виробничі кооперативи набувають шляхом:

- 1) внесення земельних ділянок їх членами до Пайового фонду кооперативу;
- 2) внесення земельних ділянок їх членами до Неподільного фонду кооперативу;
- 3) передання до Пайового фонду кооперативу права користування земельною ділянкою;
- 4) передання до Пайового фонду кооперативу права користування земельною ділянкою на умовах оренди;
- 5) не набувають.

12. Основні засади державної аграрної політики поширюються на:

- 1) сільське та рибне господарство, харчову промисловість і перероблення сільськогосподарських продуктів;
- 2) сільське господарство та харчову промисловість;
- 3) сільське господарство, харчову промисловість і перероблення сільськогосподарських продуктів;
- 4) сільське, лісове та рибне господарство, харчову промисловість і перероблення сільськогосподарських продуктів;
- 5) харчову промисловість і перероблення сільськогосподарських продуктів.

13. Мінагрополітики здійснює державне управління у сфері:

- 1) сільського господарства, садівництва, виноградарства, харчової і переробної промисловості та комплексного розвитку сільських територій;
- 2) сільського господарства, садівництва та виноградарства;
- 3) сільського господарства, харчової і переробної промисловості;
- 4) сільського господарства, харчової і переробної промисловості та комплексного розвитку сільських територій;
- 5) сільського господарства, харчової промисловості та комплексного розвитку сільських територій.

14. За організаційно-правовою формою Українська державна насіннева інспекція є:

- 1) урядовим органом державного управління;
- 2) підприємницькою установою;
- 3) структурним підрозділом Мінагрополітики;
- 4) державною контрольною службою в насінництві;
- 5) громадською організацією.

15. Проведення агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення на території України організовує:

- 1) Мінприроди;
- 2) Головна державна інспекція захисту рослин;
- 3) Держкомзем;
- 4) Державна інспекція з контролю за використанням і охороною земель;
- 5) Центрдержродючість.

16. Проведення досліджень стану радіоактивного забруднення сільськогосподарських угідь і продукції рослинництва на територіях, забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи, координує:

- 1) Головна державна інспекція захисту рослин;
- 2) Державна інспекція з контролю за використанням і охороною земель;
- 3) Державна інспекція з контролю якості сільськогосподарської продукції та моніторингу її ринку;
- 4) Мінприроди;
- 5) Центрдержродючість.

17. Сертифікати на земельну частку (пай) – це:

- 1) правовстановлюючі документи, які посвідчують право власності на земельну частку (пай);
- 2) правовстановлюючі документи, які посвідчують право користування земельною часткою (паєм);
- 3) правовстановлюючі документи, які посвідчують право постійного користування земельною часткою (паєм);
- 4) правовстановлюючі документи, при реалізації громадянами права на відведення земельної частки (паю) в натурі (на місцевості);
- 5) не є правовстановлюючими документами.

18. Міські ради зобов'язані забезпечити розміщення оголошення про проведення зборів власників земельних часток (паїв) з питання розподілу земельних ділянок за:

- 1) 5 днів до їх проведення;
- 2) тиждень до їх проведення;
- 3) 10 днів до їх проведення;
- 4) 2 тижні до їх проведення;
- 5) місяць до їх проведення.

19. Внесення права на земельну частку (пай) до статутних фондів господарських товариств забороняється до:

- 1) 1 січня 2009 року;
- 2) 1 січня 2010 року;

- 3) 1 січня 2012 року;
- 4) 1 січня 2015 року;
- 5) не забороняється.

20. Обмін земельної ділянки на іншу відповідно до закону не допускається:

- 1) до 1 січня 2009 року;
- 2) до 1 січня 2010 року;
- 3) до 1 січня 2012 року;
- 4) до 1 січня 2015 року;
- 5) допускається.

21. Юридично закріплені форми власності на природні ресурси:

- 1) загальнонародна, державна, колективна, комунальна, приватна;
- 2) загальнонародна, державна, комунальна, приватна;
- 3) державна, муніципальна, комунальна, приватна;
- 4) державна, колективна, приватна;
- 5) державна, комунальна, приватна.

22. Юридичним фактом виникнення права спеціального природокористування є:

- 1) видача дозволу на спеціальне природокористування;
- 2) подання клопотання про надання природного ресурсу у користування;
- 3) укладення угоди на користування природним ресурсом;
- 4) реєстрація суб'єктом підприємництва;
- 5) не потребує жодного юридичного факту.

23. Особливості об'єктів права загального природокористування:

- 1) надання дозволів щодо користування ними;
- 2) платність користування;
- 3) підлягають передачі і закріпленню за конкретними суб'єктами;
- 4) потребують державно - правової реєстрації;
- 5) не підлягають юридичній фіксації.

24. Державна екологічна експертиза здійснюється за рахунок коштів:

- 1) замовника;
- 2) власників об'єктів, що замовляють експертизу;
- 3) юридичних осіб, що експлуатують екологічно небезпечні об'єкти;
- 4) цільові добровільні кошти юридичних осіб;
- 5) державного бюджету.

25. Звичайний строк проведення екологічної експертизи підрозділами Мінприроди:

- 1) 30 днів;
- 2) 60 днів;

- 3) 90 днів;
- 4) 120 днів;
- 5) не встановлено.

26. Строк дії позитивного висновку екологічної експертизи:

- 1) 1 рік;
- 2) 3 роки;
- 3) 5 років;
- 4) 10 років;
- 5) не встановлено.

27. До категорій об'єктів природно-заповідного фонду міжнародного значення відносяться:

- 1) природні заповідники;
- 2) біосферні заповідники;
- 3) національні природні парки;
- 4) ландшафтні парки;
- 5) заказники.

28. Кількість категорій об'єктів природно-заповідного фонду:

- 1) 7;
- 2) 9;
- 3) 11;
- 4) 15;
- 5) не встановлено.

29. До складу природно-заповідного фонду не належать:

- 1) дендропарки;
- 2) зоопарки;
- 3) ботсади;
- 4) заказники;
- 5) курорти.

30. Вперше екологічні права і свободи людини закріплено:

- 1) Загальною декларацією прав людини, 1945 р.;
- 2) Міжнародним пактом про економічні, соціальні та культурні права, 1966 р.;
- 3) Стокгольмською декларацією, 1972 р.;
- 4) Хельсінкським актом наради з безпеки і співробітництва в Європі, 1975 р.;

**ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО
КОНТРОЛЮ ЗНАЇЬ СТУДЕНТІВ**

НУБіП України

Ф-7.5.-2.1.-24

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Факультет інженерії агробіосистем

Спеціальність 8.10010203 – «Механізація сільського господарства»

Форма навчання денна

Семестр 1 **Курс** 1М

ОКР «Магістр»

Кафедра аграрного, земельного та екологічного права ім. академіка В. З. Янчука

Дисципліна «Законодавство і право в АПК»

Викладач Петлюк Ю. С.

«Затверджую»

Завідувач кафедри Єрмоленко В. М.

« ____ » _____ 2019р.

1. Підставами припинення права користування земельною ділянкою є:

1	Використання земельної ділянки не за цільовим призначенням
2	Добровільна відмова від права користування земельною ділянкою
3	Відчуження земельної ділянки за рішенням власника
4	Відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності

2. Для індивідуального дачного будівництва громадянин України може безплатно отримати

1	Не більше 0,10 га землі
2	Не більше 0,15 га землі
3	Не більше 0,05 га землі
4	Не більше 0,12 га землі

3. Підставами припинення права власності на земельну ділянку є:

1	Припинення діяльності релігійних організацій
2	Відчуження земельної ділянки за рішенням власника
3	Систематична несплата орендної плати
4	Конфіскація за рішенням суду

4. Земельний кодекс України визначає земельну ділянку як:

1	Індивідуально та юридично визначену частину землі з встановленими на місцевості межами, що характеризується площею та не може бути переміщена в просторі
2	Частину земної поверхні з установленими межами, певним місцем розташування та визначеними щодо неї правами
3	Головну частину навколишнього середовища, що характеризується рельєфом та виступає основним засобом виробництва в сільському й лісовому господарстві
4	Основне національне багатство, що може перебувати у власності держави, територіальних громад, фізичних та юридичних осіб

5. Визначте граничний термін короткострокового/довгострокового користування кожного із природних ресурсів

А. Земля	1. 5 років / 20 років
----------	-----------------------

Б. Води	2. 5 років/ 50 років
В. Ліси	3. 3 роки/ 25 років
Г. Надра	4. 1 рік/ 50 років

6. Громадяни України мають право на безоплатну передачу їм земельних ділянок із земель державної або комунальної власності у розмірі не більше 2,0 га для

1	Ведення фермерського господарства
2	Ведення садівництва
3	Ведення особистого селянського господарства
4	Будівництва і обслуговування жилого будинку, господарських будівель та споруд у селах

7. Суперфіцій – це

1	Право користування земельною ділянкою
2	Право користування чужою земельною ділянкою для с/г потреб
3	Право користування чужою земельною ділянкою для забудови
4	Право володіння чужою земельною ділянкою

8. Навколо об'єктів, які є джерелами виділення шкідливих речовин, запахів, підвищених рівнів шуму створюються

1	Зони санітарної охорони
2	Санітарно-захисні зони
3	Охоронні зони
4	Зони з особливим режимом використання земель

9. Власники земельних ділянок зобов'язані:

1	Забезпечувати використання їх за цільовим призначенням
2	Своєчасно сплачувати земельний податок
3	Самостійно господарювати на землі
4	Підвищувати родючість ґрунтів та зберігати інші корисні властивості земель

10. З метою охорони поверхневих водних об'єктів від забруднення і засмічення та збереження їх водності виділяються земельні ділянки під

1	Водоохоронні зони
2	Прибережні захисні смуги
3	Смуги відведення
4	Берегові смуги водних шляхів

11. Граничний термін короткострокового/ довгострокового користування водами

--

12. Підберіть дату прийняття відповідного НПА

А. 27.07.1994	1. Лісовий кодекс України
Б. 21.01.1994	2. Водний кодекс України
В. 25.10.2001	3. Кодекс України про надра
Г. 06.06.1995	4. Земельний кодекс України

13. Яке слово пропущене в реченні?

Бджільництво — це галузь с/г виробництва, основою функціонування якої є розведення, ... та використання бджіл для запилення комахозапильних рослин сільськогосподарського призначення і підвищення їх урожайності, виробництво харчових продуктів і сировини
--

14. Для кожного поняття підберіть відповідне визначення.

А. Принципи земельного права	1. Сукупність засобів та способів впливу правових норм на земельні відносини
Б. Методи земельного права	2. Основоположні засади, які виражають сутність норм земельного права та головні напрями регулювання земельних відносин
В. Предмет земельного права	3. Суспільні відносини, що виникають у зв'язку з розподілом, використанням то охороною земель і регулюються нормами земельного права

15. Яке слово пропущене в реченні?

... племінної справи є велика рогата худоба, свині, вівці, кози, коні, птахи, риба, бджоли, шовкопряди, хутрові звірі, яких розводять задля одержання певної продукції

16. Яке слово пропущене в реченні?

Право ... користування земельними ділянками набувають громадські організації інвалідів, їх підприємства (об'єднання), установи та організації

17. Яке слово пропущене в реченні?

Використання власності на землю не може погіршувати екологічну ситуацію і ... якості землі

18. Яке слово пропущене в реченні?

До ... належать харчові продукти, продовольча сировина й супутні матеріали, якісні показники та споживчі властивості яких не відповідають зазначеним у декларації про відповідність (нормативному документі чи нормативно-правовому акті)

19. Яке слово пропущене в реченні?

Племінна справа — це система зоотехнічних, ... та організаційно-господарських заходів, спрямованих на поліпшення племінних і продуктивних якостей тварин

11. Граничний термін короткострокового/ довгострокового користування лісами

--

21. Що таке система спостереження за станом земель з метою виявлення змін?

--

22. Яке слово пропущене в реченні?

Юридичні особи є суб'єктами права власності на земельні ділянки ... власності

23. Підберіть дату прийняття відповідного НПА

А. 05.02.2004	1. Земельний кодекс України
Б. 25.10.2001	2.ЗУ «Про охорону земель»
В. 16.11.1992	3. ЗУ «Про основи містобудування»
Г. 19.06.2003	4. ЗУ «Про розмежування земель державної та комунальної власності»

24. Підберіть дату прийняття відповідного НПА

А. 17.02.2011	1. ЗУ «Про меліорацію земель»
Б. 22.05.2003	2. Конституція України
В. 28.06.1996	3.ЗУ «Про землеустрій»
Г. 14.01.2000	4.ЗУ «Про регулювання містобудівної діяльності»

25. Яке слово пропущене в реченні?

Захист рослин – це комплекс заходів, спрямованих на зменшення втрат урожаю та запобігання погіршенню стану рослин ... та іншого призначення, продукції рослинного походження через шкідників, хвороби і бур'яни

26. Яке слово пропущене в реченні?

До об'єктів насінництва та розсадництва належать: сорт рослин (клон, лінія, гібрид, популяція, сортоsumіш); насіння та садивний матеріал; насінницькі посіви та насадження

27. Майновий характер мають такі екологічні обов'язки громадян:

1	Своєчасного внесення зборів за забруднення навколишнього природного середовища
2	Проведення заходів щодо попередження негативного впливу діяльності на стан природних ресурсів,
3	Компенсування витрати на проведення екологічної експертизи, екологічного аудиту об'єктів, здатних негативно впливати на стан навколишнього природного середовища
4	Безперешкодного надання органам екологічного контролю відомостей про характер екологічно небезпечної діяльності

28. Землі с/г призначення, отримані в спадщину іноземними юридичними особами, підлягають відчуженню

1	Протягом трьох років
2	Протягом п'яти років
3	Протягом двох років
4	Протягом одного року

29. Яке слово пропущене в реченні?

Обов'язком ... є підвищення родючості ґрунтів та збереження інших корисних властивостей земель

30. Яке слово пропущене в реченні?

Небезпечна та ... продовольча продукція, яку неможливо повернути в обіг, підлягає утилізації або знищенню за кошти її виробника (власника)

**ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ
з дисципліни “Законодавство і право в АПК”**

1. Поняття, система та принципи аграрного права як галузі права.
2. Предмет і методи правового регулювання в аграрному праві.
3. Поняття та види аграрно-правових інститутів.
4. Загальна характеристика джерел аграрного права.
5. Аграрні правовідносини: поняття, види, суб'єкти, об'єкти.
6. Загальна характеристика внутрішньогосподарських аграрних правовідносини.
7. Загальна характеристика зовнішніх аграрних правовідносин.
8. Класифікація суб'єктів господарювання в АПК.
9. Правові засади державної регулятивної діяльності в сільському господарстві.
10. Форми і методи державного регулювання сільського господарства.
11. Система і повноваження органів, які здійснюють державне регулювання сільського господарства.
12. Повноваження, структура та функції Міністерства аграрної політики України.
13. Повноваження органів державного контролю та інспекцій в АПК.
14. Повноваження інспекцій в галузі тваринництва.
15. Повноваження інспекцій в галузі рослинництва.
16. Поняття та основні риси суб'єкта аграрного господарювання.
17. Порядок створення суб'єкта аграрного господарювання, його державна реєстрація.
18. Правове регулювання реорганізації та ліквідації суб'єкта аграрного господарювання.
19. Особливості банкрутства суб'єкта аграрного господарювання.
20. Поняття і види об'єднань суб'єктів аграрного господарювання.
21. Правове становище сільськогосподарського акціонерного товариства.
22. Правове становище сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю.
23. Особливості управління в сільськогосподарських підприємствах корпоративного типу.
24. Правовий режим майна та землі в акціонерному товаристві, що діє в АПК.
25. Правовий режим землі та майна в господарському товаристві, що діє в АПК.
26. Правове становище державного унітарного комерційного сільськогосподарського підприємства.
27. Система органів управління в державному унітарному комерційному сільськогосподарському підприємстві.
28. Правовий режим землі та майна державного унітарного комерційного сільськогосподарського підприємства.
29. Правове регулювання господарської діяльності державного унітарного комерційного сільськогосподарського підприємства.
30. Правове становище виробничих сільськогосподарських кооперативів.
31. Правове становище сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

32. Право кооперативного самоврядування.
33. Правовий режим землі та майна в сільськогосподарських кооперативах.
34. Право членства в сільськогосподарських кооперативах.
35. Права і обов'язки членів сільськогосподарських кооперативів.
36. Порядок утворення фермерського господарства.
37. Склад земельної ділянки фермерського господарства.
38. Право членства в фермерському господарстві. Права та обов'язки членів.
39. Правовий режим майна в фермерському господарстві.
40. Державна підтримка фермерського господарства.
41. Правове регулювання господарської діяльності фермерського господарства.
42. Порядок створення особистого селянського господарства.
43. Правовий режим землі та майна в особистому селянському господарстві.
44. Господарська діяльність особистого селянського господарства.
45. Особливості приватизації майна в окремих галузях сільського господарства.
46. Правове регулювання паювання в сільському господарстві України.
47. Правове регулювання паювання майна колективних сільськогосподарських підприємств.
48. Суб'єкти права на земельну частку (пай).
49. Суб'єкти права на майнову частку (пай).
50. Поняття, предмет, система та принципи земельного права.
51. Методи регулювання земельних відносин.
52. Поняття, види, суб'єкти, об'єкти та зміст земельних правовідносин.
53. Підстави виникнення, зміни та припинення земельних правовідносин.
54. Поняття, особливості та класифікація джерел земельного права.
55. Склад та цільове призначення земель України.
56. Поняття та форми права власності на землю.
57. Підстави та порядок виникнення права приватної власності на землю.
58. Порядок набуття земельних ділянок у власність юридичними особами.
59. Права та обов'язки суб'єктів права власності і суб'єктів права користування землею.
60. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення.
61. Склад земель сільськогосподарського призначення.
62. Суб'єкти права власності на землю сільськогосподарського призначення.
63. Правове регулювання оренди земельних ділянок.
64. Поняття, форма, умови договору оренди земельної ділянки.
65. Порядок укладення та строк дії договору оренди землі.
66. Особливості правового регулювання оренди землі сільськогосподарського призначення.
67. Правове регулювання оренди земельної частки (паю).
68. Порядок позасудового вирішення земельних спорів.
69. Порядок судового вирішення земельних спорів.
70. Поняття, предмет, система та принципи екологічного права.

71. Поняття, види, суб'єкти, об'єкти та зміст екологічних правовідносин.
72. Поняття та види екологічних прав та обов'язків людини.
73. Поняття та види природокористування
74. Право загального і спеціального природокористування
75. Поняття, ознаки і принципи державного управління в галузі екології.
76. Система органів державного управління загальної компетенції в галузі охорони навколишнього природного середовища.
77. Система органів державного управління спеціальної компетенції в галузі охорони навколишнього природного середовища.
78. Поняття та види державного моніторингу навколишнього природного середовища.
79. Поняття та види державних кадастрів природних ресурсів.
80. Правове регулювання стандартизації і нормування в галузі охорони навколишнього природного середовища.
81. Поняття та види лімітування в галузі природокористування.
82. Поняття та види екологічного ліцензування.
83. Поняття та види екологічного контролю.
84. Порядок проведення екологічної експертизи.
85. Правовий статус експерта екологічної експертизи.
86. Види зборів за спеціальне природокористування.
87. Види зборів за забруднення навколишнього природного середовища.
88. Поняття, види та порядок здійснення екологічного страхування.
89. Порядок проведення екологічного аудиту.
90. Поняття, види, суб'єкти, об'єкти та зміст права водокористування.
91. Основні права і обов'язки водокористувачів.
92. Поняття, види, суб'єкти, об'єкти та зміст права надрокористування.
93. Основні права і обов'язки надрокористувачів.
94. Стандартизація і нормування у галузі охорони атмосферного повітря.
95. Поняття, види, суб'єкти, об'єкти та зміст загального використання природних рослинних ресурсів.
96. Поняття та види спеціального використання природних рослинних ресурсів.
97. Поняття, види, суб'єкти, об'єкти та зміст права лісокористування.
98. Основні права та обов'язки лісокористувачів.
99. Основні права та обов'язки користувачів об'єктами тваринного світу.
100. Особливості правового регулювання мисливства.
101. Особливості правового регулювання рибальства.
102. Поняття та основні складові національної екологічної мережі України.
103. Правовий режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду України.
104. Правовий режим зони надзвичайної екологічної ситуації.
105. Поняття і види відповідальності за порушення аграрного, земельного та екологічного законодавства.
106. Дисциплінарна відповідальність осіб, зайнятих в сільському господарстві.

107. Матеріальна відповідальність працівників сільськогосподарських підприємств.
108. Майнова відповідальність за аграрні, земельні та екологічні правопорушення.
109. Адміністративна відповідальність за порушення аграрного, земельного та екологічного законодавства.
110. Кримінальна відповідальність за порушення аграрного, земельного та екологічного законодавства.

СТАНДАРТИ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ «ЗАКОНОДАВСТВО И ПРАВО В АПК»

1. МСФО 41 «Сельское хозяйство»
2. ДСТУ 3768:2009 «Пшеница»
3. ГОСТ 26640-85. «Охрана природы. Земли. Термины и определения»
4. ГОСТ 17.4.304.-85. «Охрана природы. Почвы. Общие требования к методам определения загрязняющих веществ»
5. ДСТУ ISO 11074-1:2004 «Якість ґрунту. Словник термінів. Частина 1. Забруднення та охорона ґрунтів»
6. ДСТУ ISO 11269-2-2002 «Якість ґрунту. Визначання дії збудників на флору ґрунту. Частина 2. Вплив хімічних речовин на проростання та ріст вищих рослин»
7. ГОСТ 26640-85. «Охрана природы. Земли. Классификация землепользования»
8. ДБН Б. 1-3-97 «СМБД. Склад, зміст, порядок розроблення, погодження та затвердження генеральних планів міських населених пунктів»
9. ДБН Б 2.4-1-94 «Планування і забудова сільських поселень»
10. ДБН В.2.5-16-99 «Інженерне обладнання споруд, зовнішніх мереж. Визначення розмірів земельних ділянок для об'єктів електричних мереж»
11. ГОСТ 17.8.1.01-86. «Охрана природы. Ландшафты. Термины и определения»

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА З ДИСЦИПЛІНИ

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141.
2. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року – К.: Юрінком Інтер, 2008.
3. Лісовий кодекс України, 2006 р. – К.: Юрінком Інтер, 2008.
4. Водний кодекс України від 20 липня 1995 р. – К.: Юрінком Інтер, 2008.
5. Кодекс України про надра від 27 липня 1994 р. – К.: Юрінком Інтер, 2008.
6. Господарський Кодекс України. Господарський процесуальний Кодекс України: Офіційний текст // Міністерство юстиції України. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 304 с.
7. Цивільний кодекс України. Офіційний текст // Міністерство юстиції України. - К.: Юрінком Інтер, 2008. – 464 с.
8. Кодекс законів про працю України, затверджений Законом від 10 грудня 1971 року, із змінами та доповненнями. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 162 с.
9. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року – Х.: ТОВ “Одісей”, 2008. – 256 с.
10. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року – К., 2008.
11. Про власність: Закон України від 7 лютого 1991 року // Відомості Верховної Ради УРСР.- 1991. - № 20. – Ст. 249.
12. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців: Закон України від 15 травня 2003 року // Урядовий кур’єр. – 2003. - № 188 - 8 жовтня.
13. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 30 червня 1999 року // Голос України. - 1999. - № 159 - 31 серпня.
14. Про об’єднання громадян: Закон України від 16 червня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 34. – Ст. 504.
15. Про господарські товариства: Закон України від 19 вересня 1991 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. - № 49. – 683.
16. Про товарну біржу: Закон України від 10 грудня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. - 1992, № 10. - Ст.139.
17. Основи законодавства України про охорону здоров’я від 19 листопада 1992 р. // ВВР України. – 1993. - 4. – Ст. 19.
18. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 49. – Ст. 668.
19. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. - 1995. - № 17. – Ст. 121.
20. Про відпустки: Закон України від 15 листопада 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1997. - № 2. – Ст. 4.
21. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року // ВВР України. – 1997. - № 24. – Ст. 170.

22. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 року // Відомості Верховної Ради України. – 1999. - № 20-21. – Ст. 190.
23. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. // www.rada.gov.ua.
24. Про питну воду та питне водопостачання: Закон України від 10 січня 2002 р.
25. Про Загальнодержавну програму „Питна вода України”: Закон України від 3 березня 2005 р. // www.rada.gov.ua.
26. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19 червня // www.rada.gov.ua.
27. Про охорону атмосферного повітря: Закон України в редакції від 21 червня 2001 р. // www.rada.gov.ua.
28. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16 червня 1992 р. // www.rada.gov.ua.
29. Про рослинний світ: Закон України від 9 квітня 1999 р. // www.rada.gov.ua.
30. Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялицево-букових лісах Карпатського регіону: Закон України від 10 лютого 2000 р. // www.rada.gov.ua.
31. Про тваринний світ: Закон України від 8 грудня 2001 р. // www.rada.gov.ua.
32. Про Червону книгу України: Закон України, 2002 р. // www.rada.gov.ua.
33. Про мисливське господарство і полювання: Закон України від 22 лютого 2002 р. // www.rada.gov.ua.
34. Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них: Закон України від 6 лютого 2003 р. // www.rada.gov.ua.
35. Про екологічну експертизу: Закон України від 9 лютого 1995 р. // www.rada.gov.ua.
36. Про екологічний аудит: Закон України від 24 червня 2004 р. // www.rada.gov.ua.
37. Про екологічну мережу України: Закон України від 24 червня 2004 р. // www.rada.gov.ua.
38. Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки: Закон України від 21 вересня 2000 р. // www.rada.gov.ua.
39. Про курорти: Закон України від 5 жовтня 2000 р. // www.rada.gov.ua.
40. Про туризм: Закон України в редакції від 18 листопада 2003 р. // www.rada.gov.ua.
41. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку: Закон України від 8 лютого 1995 р. // www.rada.gov.ua.
42. Про поводження з радіоактивними відходами: Закон України від 30 червня 1995 р. // www.rada.gov.ua.
43. Про видобування і переробку уранових руд: Закон України від 19 листопада 1995 р. // www.rada.gov.ua.
44. Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення: Закон України від 13 грудня 2001 р. // www.rada.gov.ua.
45. Про порядок прийняття рішень про розміщення, проектування, будівництво ядерних установок і об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними

- відходами, які мають загальнодержавне значення: Закон України від 8 вересня 2005 р. // www.rada.gov.ua.
46. Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення: Закон України від 24 лютого 1994 р. // www.rada.gov.ua.
47. Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції: Закон України від 14 січня 2000 р. // www.rada.gov.ua.
48. Про відходи: Закон України від 5 березня 1998 р. // www.rada.gov.ua.
49. Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру: Закон України від 8 червня 2000 р. // www.rada.gov.ua.
50. Про зону надзвичайної екологічної ситуації: Закон України від 13 липня 2000 р. // www.rada.gov.ua.
51. Про об'єкти підвищеної небезпеки: Закон України від 9 лютого 2001 р. // www.rada.gov.ua.
52. Про перевезення небезпечних вантажів: Закон України від 6 квітня 2000 р. // www.rada.gov.ua.
53. Про передачу об'єктів права державної і комунальної власності: Закон України від 3 березня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. - № 34. – Ст.228.
54. Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі: Закон України від 10 липня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 41. – Ст. 188.
55. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24 червня 2004 року // Відомості Верховної Ради України. – 2004. - № 49. – Ст. 527.
56. Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001-2004 років: Закон України від 18 січня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 11. – Ст. 52.
57. Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві: Закон України від 17 жовтня 1990 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 32. – Ст. 453.
58. Про кооперацію: Закон України від 10 липня 2003 року // Урядовий кур'єр.- 2003. - № 158. – 27 серпня.
59. Про споживчу кооперацію: Закон України від 10 квітня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 30. – Ст. 414.
60. Про кредитні спілки: Закон України від 20 грудня 2001 року // Урядовий кур'єр.- 2002. - № 14. – 23 січня.
61. Про колективне сільськогосподарське підприємство: Закон України від 14 лютого 1992 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1992. - № 20. – Ст. 272.
62. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17 липня 1997 року // Голос України. – 1997. - № 150. – 13 серпня.
63. Про фермерське господарство: Закон України від 19 червня 2003 року // Голос України. – 2003. – 29 липня.

64. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15 травня 2003 року // Урядовий кур'єр. – 2003. - № 106. - 11 червня.
65. Про плату за землю: Закон України від 3 липня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 38. – Ст. 560.
66. Про оренду землі: Закон України від 6 жовтня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. - № 46-47. – Ст. 280.
67. Про оцінку земель: Закон України від 11 грудня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 15. – Ст. 229.
68. Про землеустрій: Закон України від 22 травня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36. – Ст. 282.
69. Про охорону земель: Закон України від 19 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 349.
70. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19 червня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 350.
71. Про захист конституційних прав громадян на землю: Закон України від 20 січня 2005 року // Офіційний вісник України. – 2005. - № 4.
72. Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 5 червня 2003 року // Урядовий кур'єр. – 2003. - № 124. – 9 липня.
73. Про фіксований сільськогосподарський податок: Закон України від 17 грудня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. – 1999. - №5-6. – Ст. 39.
74. Про збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства: Закон України від 9 квітня 1999 року // Офіційний вісник України. – 1999. - № 18.
75. Про зерно та ринок зерна в Україні: Закон України від 4 липня 2002 р. // Урядовий кур'єр. – 2002. - № 138. – 31 липня.
76. Про сертифіковані товарні склади та прості і подвійні складські свідоцтва: Закон України від 23 грудня 2004 року // Урядовий кур'єр. – 2005. - № 24. – 9 лютого.
77. Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру: Закон України від 17 червня 1999 року // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 32. – Ст. 268.
78. Про племінну справу в тваринництві: Закон України від 17 червня 1999 року // Офіційний вісник України. – 1999. - № 27.
79. Про внесення змін до Закону України "Про ветеринарну медицину" // Відомості Верховної Ради України. - 2007, № 5-6, ст. 53.
80. Про бджільництво: Закон України від 2 лютого 2000 року // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - № 21. – Ст. 157.
81. Про насіння і садивний матеріал: Закон України від 26 грудня 2002 року // Голос України. - 2003. - 28 січня.
82. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року: Закон України від 18 жовтня 2005 року // Урядовий кур'єр. - 2005. – 16 листопада.

83. Про сільськогосподарську дорадчу діяльність: Закон України від 17 червня 2004 року // Відомості Верховної Ради України. – 2004. - № 38. – Ст. 470.
84. Про безпечність та якість харчових продуктів: Закон України від 6 вересня 2005 року // Відомості Верховної Ради України. – 2005. - № 50. – Ст. 533.
85. Про молоко та молочні продукти: Закон України від 24.06.2004 року // Відомості Верховної Ради України. – 2004. - № 47. – Ст. 513.
86. Про захист рослин: Закон України від 14 жовтня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. - № 50-51. – Ст. 310.
87. Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 21 квітня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - № 21. – Ст. 218.
88. Про пестициди і агрохімікати: Закон України від 2 березня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. - № 14. – Ст. 91.
89. Про карантин рослин: Закон України від 30 червня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - № 34. – Ст. 352.
90. Про виноград та виноградне вино: Закон України від 16 червня 2005 року // Урядовий кур'єр. – 2005. - № 168. – 7 вересня.
91. Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі: Закон України від 10 липня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 41. – Ст. 188.
92. Про іпотеку: Закон України від 5 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2003. – № 38 – Ст.313.
93. Про іпотечні облігації: Закон України від 22 грудня 2005 р. // www.liga.gov.ua.
94. Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати Закон України від 19 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України.- 2004. – № 1– Ст. 1.
95. Про прискорення земельної реформи та приватизацію землі: Постанова Верховної Ради України від 13 березня 1992 року № 2200 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 25. – Ст. 355.
96. Про виконання земельного законодавства при реформуванні аграрного сектора економіки: Постанова Верховної Ради України від 11 січня 2000 року № 1369 // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - № 6-7. – Ст. 45.
97. Про інформацію Кабінету Міністрів України про становлення нових організаційно-правових формувань агропромислового комплексу в ринкових умовах: Постанова Верховної Ради України від 18 січня 2001 року № 2219 // Голос України. – 2001. –1 лютого.
98. Про стан дотримання законодавства України щодо видачі державних актів на право власності на землю, сертифікатів на земельну частку (пай) та їх обігу; про дотримання законодавства України щодо виділення в натурі (на місцевості), використання та обігу земельних ділянок сільськогосподарського призначення: Постанова Верховної Ради України від 22 травня 2003р. № 882 // Голос України. - 2003, № 115-116 – 24 червня.
99. Концепція Національної програми відродження села на 1995-2005 роки, схвалена Постановою Верховної Ради України від 4 лютого 1994 року № 3924// Відомості Верховної Ради України. – 1994. - № 23. – Ст. 163.

100. Про інформацію Кабінету Міністрів України про стан виконання Закону України "Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві" та продовольчу безпеку України: Постанова Верховної Ради України від 22 червня 2000 року № 1825-III // Офіційний вісник України. – 2000. - № 26. – Ст. 1083.
101. Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки: Указ Президента України від 3 грудня 1999 року № 1529 // Офіційний вісник України. – 1999. - № 49. – Ст. 11.
102. Про заходи щодо забезпечення захисту майнових прав селян в процесі реформування аграрного сектора економіки: Указ Президента України від 29 січня 2001 року № 62/2001 // Офіц. вісник України. – 2001. - № 5. – Ст. 38.
103. Про додаткові заходи щодо підвищення рівня захисту майнових прав сільського населення: Указ Президента України від 21 лютого 2002 року № 170 // Офіційний вісник України. – 2002. - N 9.
104. Про заходи щодо розвитку кооперативного руху та посилення його ролі в реформуванні економіки України на ринкових засадах: Указ Президента України від 19 грудня 2000 року № 1348 // Голос України. – 2000. – 27 грудня.
105. Питання Міністерства аграрної політики України: Указ Президента України від 7 червня 2000 № 772/2000 // Офіційний вісник України. – 2000. - № 23. – Ст. 933.
106. Програма розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на 2003-2004 роки, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 12 грудня 2002 року № 1858 // Офіц. вісник України. - 2002, № 51. - Ст. 2293.
107. Про затвердження Порядку перетворення у процесі приватизації державних, орендних підприємств і підприємств із змішаною формою власності у відкриті акціонерні товариства: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 вересня 1996 року № 1099 // www.rada.gov.ua.
108. Про підприємства, що приватизуються з урахуванням особливостей, визначених законодавством для агропромислового комплексу: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 червня 1996 року № 638 // www.rada.gov.ua.
109. Про порядок викупу земельних ділянок громадянами (понад норму, яка приватизується безкоштовно) для ведення фермерського або особистого підсобного господарства: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 січня 2000 року № 118 // www.rada.gov.ua.
110. Про затвердження Порядку використання коштів державного бюджету для надання підтримки новоствореним фермерським господарствам та фермерським господарствам з відокремленими садибами: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 року № 1102 // Офіційний вісник України. – 2004. - № 34.
111. Про затвердження мінімальних розмірів земельних ділянок, які утворюються в результаті поділу земельної ділянки фермерського господарства, що успадковується: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2003 року № 1908 // Офіційний вісник України. – 2003. - № 51.

112. Про затвердження порядку визначення розрахункового місячного доходу на одного члена особистого селянського господарства: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2003 року № 2031// Офіційний вісник України. – 2003. - № 52.
113. Про затвердження Положення про Міністерство аграрної політики України : Постанова Кабінету Міністрів України від 1 листопада 2006 р. № 1541 // www.rada.gov.ua.
114. Про реорганізацію Державного комітету України по земельних ресурсах : Постанова Кабінету Міністрів України від 31 січня 2007 року № 69 // www.rada.gov.ua.
115. [Питання Державного департаменту ветеринарної медицини](#) : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2007 № 1075 // www.rada.gov.ua.
116. [Про затвердження Положення про Державну фармакологічну комісію ветеринарної медицини](#): Постанова Кабінету Міністрів України від 06.06.2007 № 807 // www.rada.gov.ua.
117. [Про затвердження Положення про Державний комітет рибного господарства України](#): Постанова Кабінету Міністрів України від 24.01.2007 № 42 // www.rada.gov.ua.
118. [Про утворення Державного комітету рибного господарства України](#): Постанова Кабінету Міністрів України від 02.11.2006 № 1523 // www.rada.gov.ua.
119. Про затвердження типових положень про Головне управління агропромислового розвитку обласної, управління агропромислового розвитку Севастопольської міської, районної державних адміністрацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 липня 2007 р. № 967 // www.rada.gov.ua.
120. Про затвердження типового положення про інспекції якості та формування ресурсів сільськогосподарської продукції обласної, Севастопольської міської державної адміністрації: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2000 року № 1568 // Офіційний вісник України. – 2000. - № 43.
121. Про затвердження Положення про Державну інспекцію з контролю якості сільськогосподарської продукції та моніторингу її ринку: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 січня 2004 року № 65 // Офіційний вісник України. – 2004. - № 3.
122. Про затвердження Типового положення про інспекції державного технічного нагляду обласної, Київської та Севастопольської міської державної адміністрації: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 1996 року № 59 // Зібрання постанов Уряду України. – 1996. - № 5. - Ст. 170.
123. Про утворення Державної інспекції з контролю якості сільськогосподарської продукції та моніторингу її ринку: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2003 року № 1429 // Офіційний вісник України. – 2003. - № 37.

124. Про затвердження типового договору оренди землі: Постанова Кабінету Міністрів України від 2 березня 2003 року № 220 // Урядовий кур'єр. - 2004. - № 50 – 17 березня.
125. Про затвердження порядку державної реєстрації договорів оренди землі: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 грудня 1998 року № 2073 // Урядовий кур'єр. – 1999. - № 16-17. – 28 січня.
126. Про затвердження Порядку зміни цільового призначення земель, які перебувають у власності громадян або юридичних осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2002 р. № 502 // Офіційний вісник України. – 2002. - № 15. - С. 87.
127. Про експертну грошову оцінку земельних ділянок: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2002 р. № 1531// Урядовий кур'єр. – 2002. - № 196. – 23 жовтня.
128. Про затвердження форм державного акта на право власності на земельну ділянку та державного акта на право постійного користування земельною ділянкою: Постанова Кабінету Міністрів України від 2 квітня 2002 р. № 449 // Офіційний вісник України. – 2002. - № 14. - Ст. 753.
129. Про затвердження форми сертифіката на право на земельну частку (пай) і зразка книги реєстрації сертифікатів на право на земельну частку (пай): Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1995 р. № 801 // Зібрання Постанов Уряду України. – 1996. – № 2. – Ст. 63.
130. Про врегулювання питань щодо забезпечення захисту майнових прав селян у процесі реформування аграрного сектору економіки: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2001 року № 177 // Урядовий кур'єр. – 2001. - № 46. – 15 березня,
131. Про затвердження Порядку та умов проведення конкурсів, переліку документів, які подаються для надання фінансової підтримки фермерських господарств через механізм мікрокредитування: Наказ Мінагрополітики України від 1 квітня 2004 року № 116 // Офіц. вісник України. - 2004. - № 16.
132. Про затвердження Положення про порядок проведення професійного відбору з питань створення фермерських господарств: Наказ Мінагрополітики, Мінпраці та соціальної політики України від 17 грудня 2003 року № 452/335 // Офіційний вісник України.- 2004. - № 4.
133. Про затвердження статуту Українського державного фонду підтримки фермерських господарств: Наказ Мінагрополітики України від 2 квітня 2004 року № 119 // www.liga.kiev.ua.
134. Про затвердження положень з питань приватизації майна в агропромисловому комплексі: Наказ ФДМ України від 17 серпня 2000 року № 1718 // www.rada.gov.ua.
135. Про внесення змін до Положення про порядок приватизації майна підприємств і організацій рибної галузі: Наказ ФДМ та Мінагрополітики України від 12 вересня 2000 року № 1898/175 // www.rada.gov.ua.
136. Положення про приватизацію переробних підприємств лісового господарства: Затверджене Наказом Мінлісгоспу і ФДМ України від 28 вересня 1996 року № 107/1040 // www.rada.gov.ua.

137. Програма становлення і розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів як неприбуткових організацій: Затверджена Наказом Міністерства аграрної політики України від 21 серпня 2000 року № 168 // www.liga.kiev.ua.
138. Організаційні заходи щодо поглиблення реформування аграрного сектору економіки в осінньо-зимовий період 2000-2001 року, затверджені наказом Міністерства аграрної політики України від 28 вересня 2000 року № 197 // www.liga.kiev.ua.
139. Примірні статuti сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу, затверджені наказом Міністерства аграрної політики України від 26 червня 2003 року № 191 // www.liga.kiev.ua.
140. Про затвердження Положення про Головну державну інспекцію захисту рослин "Головдержзахист": наказ Міністерства аграрної політики України від 18 червня 2007 року № 422 // www.rada.gov.ua.
141. Положення про Українську державну помологічно-ампелографічну інспекцію, затверджене наказом Міністерства аграрної політики України від 20 березня 2003 року № 140 // www.rada.gov.ua.
142. Про затвердження Положення про Центральну галузеву дегустаційну комісію з оцінки якості м'ясо-молочних продуктів в системі Міністерства аграрної політики України та Інструкції про порядок проведення оцінки якості м'ясо-молочних продуктів: Наказ Міністерства аграрної політики України від 25 квітня 2006 року № 213 // www.rada.gov.ua.
143. Про Державний технологічний центр охорони родючості ґрунтів: Наказ Міністерства аграрної політики України від 1 вересня 2000 року № 167 // www.liga.gov.ua.
144. Про затвердження Положення про Державну службу з карантину рослин України № 310 наказ Міністерства аграрної політики України від 8 травня 2007 року № 140 // www.rada.gov.ua.
145. Положення про Державну інспекцію з охорони прав на сорти рослин: наказ Державної служби з охорони прав на сорти рослин від 16 січня 2003 року № 17-1 // www.liga.gov.ua.
146. Про затвердження Положення про Державну хлібну інспекцію Автономної Республіки Крим, обласну державну хлібну інспекцію: наказ Міністерства аграрної політики України від 21 жовтня 2004 року № 372 // www.rada.gov.ua.
147. Про затвердження Положення про Київську міську державну інспекцію по якості плодоовочевої продукції і тари: Наказ Мінагрополітики України від 25 лютого 2002 року № 55 // www.liga.gov.ua.
148. Про затвердження Положення про Українську державну насінневу інспекцію: Наказ Мінагрополітики України від 23 березня 2004 року № 97 // www.liga.gov.ua.
149. Про затвердження Примірного положення про Державну насінневу інспекцію Автономної Республіки Крим, обласну, районну, міську, міжрайонну державну насінневу інспекцію: Наказ Мінагрополітики України від 9 червня 2004 року № 219 // Офіційний вісник України. – 2004. - № 15.

150. Про утворення Державної інспекції з контролю якості сільськогосподарської продукції та моніторингу її ринку: Наказ Мінагрополітики України від 11 травня 2004 року № 156 //www.liga.gov.ua.
151. Про затвердження положень про державні станції захисту рослин Автономної Республіки Крим і областей: Наказ Мінагрополітики України від 18 липня 2000 року № 127 //www.liga.gov.ua.
152. Лист Держкомісії з цінних паперів та фондового ринку № 710/07 від 30 січня 1998 року «Щодо визначення акціонерного товариства як "сільськогосподарське"»// www.rada.gov.ua.
153. Лист Держкомзему України № 14-22-4/2080 від 5 квітня 2002 року “Щодо тотожності термінів “особисте підсобне господарство” та “особисте селянське господарство” //“Баланс-Агро”. – 2002. - № 5-2. – травень.

Навчальні посібники та підручники:

1. Аграрна праця та соціальний розвиток села / за ред. О.А. Богуцького. – К.: ІАЕ УААН, 1996. – 302 с.
2. Аграрне законодавство України. Бюллетень законодавства і юридичної практики України / Відп. ред. В.В. Янчук – Вип.1. – К.: Юрінком. - 1996. - № 5. – 301 с.
3. Аграрне законодавство України: проблеми ефективності / за ред. В.І.Семчика.- К.: Наукова думка, 1998. – 240 с.
4. Аграрне право України: Підручник. / За ред. В.З. Янчука. – 2-е вид., перероб. та допов. - К.: Юрінком Інтер, 2000. – 720 с.
5. Аграрне право: Навчальний посібник / За ред. В.П. Жушмана. – Х.: Національна юридична акад. України, 1997. – 230 с.
6. Аграрне право України: Підручник для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти / За ред. В.М. Гайворонського, В.П. Жушмана. – Х.: «Право», 2003. – 240 с.
7. Аграрне право України: Підручник / За ред.О.О. Погрібного. – К.: Істина, 2006. – 448 с.
8. Аграрное, земельное и экологическое право Украины. Общие части учебных курсов. Учебн. пособ / Под ред. А.А. Погрєбного, И.И. Каракаша. – Х., 2000
9. Аграрное право. Учебник / Отв. ред. Г.Е. Быстров, М.И. Козырь.– М.: Юридическая литература, 1996. - 640 с.
10. Жушман В. П. Аграрне право та законодавство України: Навч.–практ. посібник. – Харків.: Одиссей, 2003. – 447 с.
11. Землі сільськогосподарського призначення: права громадян України. – Науково-навч. посібник / За ред. Н.І. Титової. – Л.: ПАІС, 2005. – 368 с.
12. Єрмоленко В.М., Курило В.І., Кирилюк Т.С. Правове забезпечення охорони та раціонального використання земельних ресурсів. Навчальний посібник / За заг. ред. В.І. Курила. – К.: Магістр – XXI сторіччя, 2007. – 248 с.
13. Мірошниченко А.М. Земельне право України. Навчальний посібник. – К.: Ін-т законодавства ВРУ, 2007. – 432 с.
14. Правові основи майнових і земельних відносин. Навчальний посібник / За ред. В.М. Єрмоленка. – К: Магістр XXI сторіччя, 2006. – 384 с.

- 15.Порадник керівникові сільськогосподарського підприємства. / за ред. А.П. Гетьмана, В.З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 624 с.
- 16.Рутинський М.Й., Зінько Ю.В. Сільський туризм. Навчальний посібник. – К.: Знання, 2006. – 271 с.
- 17.Аніщенко В.О., Боровий В.О. Моніторинг і охорона земель: Навчальний посібник. – К.: КНУБА, 2003. – 176 с.
- 18.Беженар Г. М., Бердніков Є. С., Бондар Л. О., Гавриш Н. С., Гуревський В. К. Земельне право України: Підручник / Одеська національна юридична академія / О.О. Погрібний (ред.), І.І. Каракаш (ред.). — К. : Істина, 2003. — 446 с.
- 19.Земельне право: Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищ. навч. закл. / За ред. В.І. Семчика, П.Ф. Кулинича. – К.: ІнЮре, 2001. – 424 с.
- 20.Земельне право України: Підручник / За ред. М.В. Шульги. – К.: Юрінком Інтер. – 2004. – 368 с.
- 21.Третяк А. М. Історія земельних відносин і землеустрою в Україні: Навч. посіб. для підгот. фахівців з напрямку "Геодезія, картографія та землевпорядкування" в агр. вищ. навч. закл. I-IV рівнів акредитації — К.: Аграрна наука, 2002. — 228 с.
- 22.Академічний курс Екологічне право України: Підручник / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка. – К.: ТОВ "Вид-во "Юрид. думка", 2005. – 848 с.
- 23.Андрейцев В.І. Екологічне і земельне право України: Практикум для студ. юрид. вузів і фак. — К.: Юрінком Інтер, 1998. — 271 с.
- 24.Андрейцев В.І., Балюк Г. І., Бобкова А. Г., Ковальчук Т. Г., Краснова М. В. Екологічне право. Особлива частина: Підручник для студ. юрид. вузів і факульт. Повний академічний курс / Київ. націон. ун-т ім. Тараса Шевченка. Юрид. фак. / Андрейцев В.І. (ред.). — К.: Істина, 2001. — 544 с.
- 25.Андрейцев В.І. Право екологічної безпеки: Навч. та наук.-практ. посіб. / Київ. націон. ун-т ім. Тараса Шевченка — К.: Знання-Прес, 2002. — 332 с.
- 26.Баб'як О.С., Біленчук П.Д., Чирва Ю.О. Екологічне право України: Навч. посіб. для вищ. навч. закл. / Європейський ун-т управління, безпеки та інформаційно-правових технологій. Факультет охорони навколишнього середовища; Юрблагодійконсалтинг. — К.: Атіка, 2001. — 216 с.
- 27.Бабенко В.І., Руденко М.В. Прокурор у галузі охорони довкілля: Сутність, повноваження, організація: Навч. посібник для студ. юрид. спец. вищих навч. закл.. — К.: Видавничий дім "Ін Юре", 2005. — 408 с.
- 28.Бавбекова Е.А., Бондар Л.О., Гавриш Н.С., Глотова О.В., Гуревський В.К. Природноресурсове право України: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Одеська національна юридична академія / І.І. Каракаш (ред.). — К.: Істина, 2005. — 376 с.
- 29.Балушкин А.Л., Гусейнов А.А., Гусейнова Л.А. Основы экспертизы объекта: техническая, гигиеническая и экологическая оценка: Учеб. пособие / Ярославский гос. технический ун-т. — Ярославль, 2001. — 116 с.
- 30.Барбашова Н.В. Екологічне право України: Навч. посібник / Донецька держ. академія управління. — Донецьк: Апекс, 2003. — 392 с.

31. Бобкова А.Г. Рекреационное право: Учеб. пособие для студ. спец. "Правоведение" / Донецкий национальный ун-т. — Донецк, 2000. — 249 с.
32. Бойчук Ю.Д., Шульга М.В., Цалін Д.С., Дем'яненко В.І. Основи екології та екологічного права: Навч. посіб. / Ю.Д. Бойчук, М.В. Шульга (ред.). — Суми: Університетська книга, 2004. — 352 с.
33. Великанова М.М. Аграрне та екологічне право України: Навч.-метод. посібник / Ніжин. держ. педагог. ун-т ім. Миколи Гоголя. — Ніжин: Ред.-видавн. відділ Ніжинськ. держ. пед. ун-ту ім. Миколи Гоголя, 2001. — 48 с.
34. Величко О.М., Зеркалов Д.В. Екологічне управління: Навч. посіб. для студ. навч. закладів, слухачів курсів підвищення кваліфікації та ін. / Національний транспортний ун-т. — К.: Науковий світ, 2001. — 193 с.
35. Гетьман А.П., Шульга М.В., Попов В.К., Анісімова Г.В., Гордєєв В.І. Екологічне право України: Підручник для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого / А.П. Гетьман (ред.), М.В. Шульга (ред.). — Х.: Право, 2005. — 384 с.
36. Гетьман А.П. Вступ до теорії еколого-процесуального права України: Навч. пос. для студ. юрид. спец. вузів / АПрН України; Націон. юрид. академія України ім. Ярослава Мудрого. — Х.: Основа, 1998. — 205с.
37. Дмитренко І.А. Екологічне право України: Підручник для вузів / Націон. акад. внутр. справ України. — 2 вид. — К.: Юрінком Інтер, 2001. — 352с.

Навчальна література:

1. Андрейцев В.І. Земельне право і законодавство суверенної України. Актуальні проблеми практичної теорії. — К.: «Знання», 2005. — 445с.
2. Агропромисловий комплекс: правові питання// За ред. Ю.С. Шемшученка. — К.: Урожай. — 1992. — 190 с.
3. Багай Н.О. Розвиток науки аграрного права. Автореф....к.ю.н. 12.00.06. — К. — 2002.
4. Вівчаренко О.А. Право власності на землю в Україні (актуальні проблеми) / ред. В.Л. Мунтян. — І.-Франківськ., 1998. — 180 с.
5. Гафурова О.В. Сільськогосподарські виробничі кооперативи: права та обов'язки членів. Монографія. — К.: МАУП, 2006.- 200 с.
6. Гуревський В.К. Право приватної власності громадян України на землі сільськогосподарського призначення. — Одеса, 2000.
7. Єрмоленко В.М. Майнові правовідносини приватних сільськогосподарських підприємств: теорія, законодавство, практика. Монографія — К.: Магістр ХХІ сторіччя, 2005. — 304 с.
8. Земельний кодекс України: Науково-практичний коментар / За заг. ред. В.І. Семчика. — К.: Видавничий дім Ін Юре, 2007. — 896 с.
9. Кулинич П. Науково-практичний коментар до Указу Президента України "Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки" від 03.12.99 р. // Предпринимательство, хозяйство и право. - 2000. - № 2. - С. 17-26.

10. Курман Т.В. Правовое обеспечение хозяйственной деятельности государственных специализированных сельскохозяйственных предприятий. Монография. – СПД-ФЛ Чальцев А.В., 2006. – 208 с.
11. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / Кол.авт.: Г.Л.Знаменський, В.В. Хахулін, В.С. Щербина та ін. / За заг. ред. В.К. Мамутова. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 688 с.
12. Науково-практичний коментар до Закону України «Про особисте селянське господарство» // За ред. В.В. Носіка. – К.: Кондор, 2004. – 252 с.
13. Носик В.В. Аграрное законодательство Украины: проблемы развития // Проблемы совершенствования сельскохозяйственного законодательства. Материалы междунар. научно-практ. конф. - М., 1996. - С. 161--165.
14. Носік В.В. Право власності на землю українського народу. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.
15. Організація сільськогосподарського виробництва / За ред. Г.С. Тарасенка, Л.Я. Зрібняка, М.М. Ільчука. – К.: ФАДА, ЛТД, 2000. – 446 с.
16. Підприємство а аграрній сфері економіки / За ред П.Т. Саблука, М.Й. Маліка. – К.: ІАЕ, 1998. – 514 с.
17. Правовое регулирование развития АПК Украины/ Ц. В. Бычкова, П. Ф. Кулинич, В. Н. Петрина, В. М. Стретович, З. А. Павлович / НАН України. Ин-т гос-ва и права им. В. М. Корецкого. – К.: Наук. думка, 1993. – 148 с.
18. Проблеми права власності та господарювання у сільському господарстві. Монографія / За ред. В.І. Семчика – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. – 216 с.
19. Проблеми теорії аграрного, природоресурсового и екологического права и методики преподавания в юридических вузах России аграрно-правовых и эколого-правовых дисциплин: Материалы международного научно-методологического семинара / материалы подготовили Г.Е. Быстров, Т.С.Бакунина. // Государство и право. – 1999. - № 5. – С. 55-70.
20. Уркевич В.Ю. Проблеми теорії аграрних правовідносин. Монографія. Х.: Харків юридичний, 2007. – 496с.
21. Уркевич В.Ю. Становлення сільськогосподарських кооперативів в умовах ринкової економіки України: деякі правові аспекти. Монографія. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2004. – 120 с.
22. Федорович В. Правові основи створення та діяльності сільськогосподарських кооперативів в Україні. – Л.: Атлас, 1998.- 142 с.
23. Цивільний кодекс України. Коментар. Видання друге/ За заг. ред. Є.О. Харитонова, О.М. Колітенко. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2004. – 856 с.
24. Шульга М. В. Актуальные правовые проблемы земельных отношений в современных условиях. – Харьков: Фирма «Консум», 1998. – 224 с.
25. Шульга М.В., Жушман В.П., Кулинич П.Ф., Уркевич В.Ю. Фермерське господарство: правові засади створення, функціонування та припинення.
26. Бачур Б. С. Інститут земельних відносин у цивільному звичаєвому праві України в Х - середині ХІХ ст. (історико-правовий аспект): Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Націон. ун-т внутр. справ. — Х., 2004. — 20 с.

27. Брукс К. Земельная собственность в структуре сельского хозяйства Украины // Экономика АПК. – 1995. – № 4.
28. Будзилович І., Юрченко А. Конституція України і деякі проблеми земельного законодавства // Право України. – 1997. – № 11.
29. Будзилович І., Юрченко А. Оренда землі в Україні (історико-правовий нарис) // Право України. – 1994. – № 10.
30. Бусуйок Д.В. Обмеження прав на землю за законодавством України. Монографія. – К.: Юридична думка, 2006. – 144с .
31. Быстров Г.Е. Правовое регулирование земельных реформ в зарубежных странах // Государство и право. – 1996. – № 9.
32. Волков Г.А., Голиченков А.К., Козырь О.М. Развитие рынка земли: правовой аспект // Государство и право. – 1998. – № 2.
33. Глотова О. В. Правове регулювання правочинів щодо земельних ділянок в Україні: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.06 / Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. — К., 2003. — 20с.
34. Гринько С. В. Правові аспекти реєстрації прав на землю: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.06 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2003. — 20с.
35. Заставська Л. П. Право власності на землю в Україні (розвиток та основні риси): Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.06 / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. — К., 2003. — 19 с.
36. Земельна реформа в Україні у 2001-2002 роках Land Reform in Ukraine: Звіт Інформаційно-ресурсного Центру "Реформування земельних відносин в Україні" за 2001-2002 роки. — К., 2003. — 160 с.
37. Земельний кодекс України в запитаннях і відповідях / А.А. Копусь (упоряд.). — Черкаси : БРАМА. Видавець Вовчок О.Ю., 2002. — 16с.
38. Земельний кодекс: питання і відповіді / Корпорація "Січеслав" / Г.В. Ніколенко (ред.). — Д. : Січ, 2002. — 26 с.
39. Земельні відносини в Україні. Організаційно-правовий механізм / Державний комітет України по земельних ресурсах / за заг. ред. А.С. Даниленка. — К. : К.І.С., 2001. — 128 с.
40. Кулинич П. Право земельного сервітуту: поняття, види та порядок реалізації // Юридичний журнал. – 2003. – №10. – С.64 – 68.
41. Кулинич П.Ф. Ринок земель сільськогосподарського призначення: правова модель та перспективи розвитку // Ринок землі. – 2002. – № 3. – С.31 – 40.
42. Кулинич П.Ф. Правовий режим земель, переданих сільськогосподарським підприємствам у колективну власність // Підприємництво, господарство і право. - 2005. - № 10.
43. Кулинич П.Ф. Ринок земель як об'єкт правового регулювання // Право України. – 2005. - № 11.
44. Кулинич П.Ф. Право постійного землекористування: для кого воно постійне // Юридичний журнал. – 2005. - № 5.
45. Кулинич П.Ф. Державна реєстрація прав на земельну нерухомість та земельний кадастр: поняття, співвідношення та правові засади // Юридичний журнал. – 2005.- № 11.

46. Кулинич П.Ф. Стан та перспективи розвитку земельного законодавства України в контексті євроінтеграції // Аспекти сільського розвитку. - 2005. - № 4-5.
47. Кулинич П.Ф. Закон про держреєстрацію прав на нерухомість: проблеми застосування // Юридична газета. - 2005. - 7 лютого. - № 1.
48. Кулинич П.Ф. Як нам реорганізувати Держкомзем? // Юридичний вісник України. 2005. - 19-25 лютого. № 7.
49. Кулинич П.Ф. Земля для садівництва: правові питання // Юридичний вісник України. - 2005. - 16-22 квітня. - № 15.
50. Кулинич П.Ф. Скільки ж коштує безплатна земля з точки зору закону і чиновника? // Юридичний вісник України. - 2005. - 7-13 травня. № 18.
51. Кулинич П.Ф. Права приватних господарюючих суб'єктів на державну землю // Юридичний вісник України. - 2005. - 9-15 липня. - № 27.
52. Кулинич П.Ф. Ліс у межах селища: хто ним може розпоряджатися // Юридичний вісник України. - 2005. - 27 серпня-2 вересня. - № 34.
53. Методичні рекомендації по складанню проектів роздержавлення, приватизації, паювання та складання схем поділу на земельні частки (паї) земель колективної власності сільськогосподарських підприємств і організацій / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича / В.І. Галавін (уклад.). — Чернівці: ЧНУ, 2003. — 26 с.
54. Науково-практичний коментар Земельного кодексу України / За заг. ред. В.В. Медведчука. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 212.
55. Новаковський Л.Я. Конституційні основи земельної реформи і проблеми її здійснення // Землевпорядний вісник. – 1997. – № 1.
56. Новаковський Л. Я., Будзилович І. С. Уроки земельного реформування. — К. : Урожай, 2002. — 128с.
57. Носік В. Правові регулювання земельних відносин на територіях спеціальних (вільних) економічних зон та пріоритетного розвитку // Право України. – 1999. – № 6.
58. Носік В. Конституційно-правові засади формування ринку землі // Землевпорядний вісник. – 1997. – № 1.
59. Семчик В.І. Соціально-правові гарантії земельної власності і землекористування // Землевпорядний вісник. – 1997. – № 1.
60. Титова Н.І. Землі як об'єкт правового регулювання // Право України. – 1998. – № 4.
61. Туниця Ю. Ю. Екологічна Конституція Землі: Ідея. Концепція. Проблеми / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка ; Український держ. лісотехнічний ун-т ; Міжнародний ін-т-асоціація регіональних екологічних проблем. — Л. : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. — 298 с.
62. Хохуляк В. Правовое регулирование земельного налога в Украине. – Ч.: «Рута», 2004. – 280 с.
63. Балюк Г.І. Проблеми формування та становлення ядерного права України: Автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.06; 12.00.01 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2000. — 33 с.

64. Барбашова Н.В. Екологічна безпека промислово розвиненого регіону: правовий аспект / Донецька держ. академія управління. — Донецьк : ДонДАУ, 2002. — 227 с.
65. Богдан И.Б. Права граждан и общественных объединений на управление лесами: Комментарий к главам 17 и 18 Лесного кодекса Хабаровского края / Всемирный союз охраны природы (IUCN); Хабаровская краевая экологическая общественная организация "Экодаль". — Хабаровск: Издательство ХГПУ, 2000. — 36 с.
66. Васюта О.А. Екологічна політика України на зламі тисячоліть / Київський міжнародний ун-т. — К. : КиМУ, 2004. — 308 с.
67. Вовченко В.В., Варфоломеева Т.В., Малышко Н.И., Стеценко М.П. Чернобыльская катастрофа и права человека / Украинская экологическая ассоциация "Зелений світ". — К., 2003. — 35 с.
68. Гавриленко Б.Б. Економіко-правові важелі раціонального природокористування: Навч. посіб. — Запоріжжя: Полиграф, 2004. — 144 с.
69. Гавриш С.Б. Кримінально-правова охорона довкілля в Україні: Проблеми теорії, застосування і розвитку кримінального законодавства / Верховна Рада України; Інститут законодавства. — К. : АТ "Книга", 2002. — 634 с.
70. Голуб С.А. Кримінальна відповідальність за незаконне полювання / Вищий навч. заклад "Націон. акад. упр-ня". — К.: Азимут-Україна, 2004. — 148 с.
71. Давидок В.П., Мовчан Я.І., Парчук Г.В., Титар В.М., Шеляг-Сосонко Ю.Р. Національна доповідь України про збереження біологічного різноманіття / Міжвідомча координаційна комісія з питань збереження біологічного та ландшафтного різноманіття / Я.І. Мовчан, Ю.Р. Шеляг-Сосонко (ред.). — 2 вид. — К.: Хімджест, 2003. — 62 с.
72. Демиденко В.В. Міжнародно-правова основа національного морського права України (теоретичні аспекти). — О. : АО БАХВА, 1995. — 103 с.
73. Дотримання вимог природоохоронного законодавства в Україні: Зб. матеріалів / Верховна Рада України; Комітет з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи. — К. : Парламентське видавництво, 2003. — 300 с.
74. Дудоров О. О. Відповідальність за злочини проти довкілля: Науково-практичний коментар розділу VIII Особливої частини нового КК України / Азовський регіональний ін-т управління при Запорізькому держ. ун-ті. — Бердянськ : АРІУ при ЗДУ, 2001. — 84с.